

Ljubomir Simović

Čudo u „Šarganu“

LICA

IKONIJA, vlasnica privatne kafane „Šargan“, negde na beogradskoj periferiji; udovica, držeća, iskusna
GOSPAVA, drži radnju za otvaranje rupica; u slobodnom vremenu ispomaže se radeći kao „animirka“ u
kafani „Šargan“; tridesetak godina, ali u lošem stanju

CMILJA, prema potrebi: šankerka, kelnerica, kuvarica, sudopera; pre dva-tri meseca došla sa sela;
blizu dvadeset godina

ANĐEL KO, zvani „Ćora“, lopov, nešto preko trideset godina

MILE, stariji čovek, predstavlja se kao aktivista

STAVRA, sredovečan, povučan, stalno čita novine

PROSJAK, neverovatno star

SKITNICA, preko šezdeset godina, pomalo izgubljen

JAGODA, devojka iz unutrašnjosti, oko dvadeset sedam godina; odevena pomodno; mogla bi da
odgovara opisu Vukosave, koji Skitnica daje u prvoj slici

VILOTIJEVIĆ, čovek sa govornice

ISLEDNIK MANOJLO, kapetan IV pešadijskog puka „Stevan Nemanja“, Drinska divizija, Prva armija

TANASKO, redov u istoj jedinici

Događa se hiljadudevetstošezdesetineke godine, u kafani „Šargan“, ispred nje, i na obližnjem
periferijskom groblju. Za sve vreme predstave pada kiša. Pauza posle treće slike.

PRVA SLIKA

Kafana „Šargan“. Napolju, na nekom placu, drug Vilotijević drži govor, čije se nevezane rečenice čuju
u kafani samo onda kad neko otvori orata. Mile, koji napolju sluša govor, povremeno ulazi i
komentariše ono što je čuo. Stavra sedi i čita novine, na izgled potpuno nezainteresovan za ono što se
napolju događa i govori.

MILE: Sjajan govor! Ama sve teza za tezom!

Čujete kako čovek govori?

CMILJA: Priča dvasata, a ne kaže šta oće!

IKONIJA: Je l on to misli na divlju izgradnju?

MILE: Nije, to je povodom neke invazije,
i oružane intervencije!

IKONIJA: Ja čujem pominje neko rušenje...

MILE: Rušenje jeste, ali objekata!

IKONIJA: Aaa!

CMILJA: Sve je to lepo i fino,
al mene čekaju noliki sudovi!

JAGODA: A lepo su ukrasili tribinu!

MILE: Odlična govornica!

IKONIJA: Prikucali i ćilim!

Sigurno da je dragačevski, ručni rad!

A i prilično velika poseta!

MILE: Ljudi došli i kolektivno, spredužećem!

Nemate vi pojma

koliki je to mozak i kapacitet!

STAVRA: Šta bi s tom rakijom?

IKONIJA: Cmiljo, čuješ valjda!

Ne mogu da zinem od ovog kutnjaka!

MILE: Ja ga i lično poznajem,
znam ga još iz predratnog perioda,

bio je on i onda velika zverka.

al ilegalno,

što je i moralo u onim uslovima!

STAVRA (Cmilji, koja mu doposi rakiju): Novine opet o
letećim tanjirima!

CMILJA: Misliš da ima ljudi na drugim planetama?

STAVRA: Daj Bože da ima!

CMILJA. Što daj Bože?

STAVRA: Za nas bi dobro bilo ako ima!

CMILJA; Ne znam zbog čega dobro!

STAVRA: Lakše je kad se zna
da postoji i neka drukčija pamet!

CMILJA: Ja kad na to pomislim, sva se naježim! (Vraća se za šank.)

MILE: Ovaj drug Vilotijević, sa govornice!

Zajdno smo išli u zanatlinsku,

bili smo sjajni drugovi,

par ekselans!

IKONIJA: Kakav par?

STAVRA: Lepo tn čovek kaže: par ekselans!

IKONIJA: Vidi ti njih!

JAGODA (Cmilji): Izvrše oni reorganizaciju,
pretumbaciju,

prebace me u treću smenu!

A znate šta je treća smena, robija!

Noću radiš, danju spavaš,

ne zna ti se ništa, nikakav red,

ništa nemaš od života,

uveče nigde nisi pristala, moraš na poso!

A taj se pojavi u najkritičnijem momentu!

Taj što sam vam pričala, taj profesor!

Noge mi se osekle kad me zaprosio!

Venčaćemo se petnajstog ovog meseca!

Nema više treće smene, evo im šipak!

A kupio mi svileni veš, kod Mitića,

crno i roze, mnogo daje na mene!

CMILJA: Boga mi, fino se poneo, nema šta!

JAGODA; Ponaša se krajnje kulturno!

Dosta je samo da čujete

kako ume lepo da se izražava!

CMILJA: Mnogo znači kada je čovek školovan!

JAGODA: Al još vi ne znate celu priču!

Samo da vidim imam li vremena; imam.

Kupio mi i ovaj ručni sat, Helvetija.

Taj moj profesor, verenik,

ima strinu čak u Kanadi, zamislite!

A ona u toj Kanadi ima fabriku, znate!

A, ne bilo vam primenjeno,
ta strina stara, i plus bolesna,
a moj budući joj jedina rodbina,
to će znate biti ogromno naslestvo!

A, što je najvažnije,
poreklom stara beogradska porodica!
Kuća u Krunskoj,

bašta sa staklenim kuglama raznih boja,
ligeštuli, kipovi, knjige, šimšir!

CMILJA: A ja na Repištu, prizemlje,
da vam ne pričam u kakvim uslovima!
Ni trunke konfora!

JAGODA: Al ćemo se preseliti u tu Kanadu,
prijavićemo, znate, i stalni boravak!

CMILJA: To vam je preko sveta!

A šta kad se razbolite, nikog svog!

JAGODA: Nemam ni ovde nikoga, ionako!

MILE: Jeste čuli šta kaže?

Ima da nastupe promene,
korenite, u sve pore života!

STAVRA: Odžaćari će dobuku bela,
a bolničari crna odela!

IKONIJA: Oću dizludim od ovog kutnjaka!

JAGODA: A I šta ćete, moramo zbog te fabrike!

Strina mu stalno piše da dođe,
nema nikoga bližeg da mu ostavi!

A on!

Ima dilemu pošto je organizovan,
a moraće da bude kapitalista!

Kaže da noću ne spava od dileme,
puca mu glava od dileme,
toliki je karakter!

IKONIJA (provirivši kroz vrata): Vala, da prodaje
prokiso sir,

provrištalo vino,
i lubenice debelkore,

pa ne bi moro baš toliko!

MILE: Ne treba tako gledati na stvari!

JAGODA: A ne može tek tako fabriku u okean, je l'?

Na koncu konca, to je milionska vrednost!

MILE: Gde bi mi danas bili sa razvojem
da nam je više ovakvih kadrova!

STAVRA: A što ti ne uđeš, čuje se i odavde?

MILE: Jes, pa da pomisle da nisam prisutan!

JAGODA: Ima i uplatu za fiću deluks,
al tamo ćemo gledati nešto komotnije!

IKONIJA: Da to ne bude neki koštapler?

JAGODA: On je visoko iznad toga!

Istina, malo je stariji, farba brkove,
al ne može se i jare i pare odjednom!

Čovek treba da bude realan!

Za svadbu, zamislite, sprema štampane pozivnice,

zlatotisak, nadam se da ste čuli!

IKONIJA (Cmilji): A paradaiz ne silazi ispod sedamsto!

Ujtru da poraniš, a ne ko prošli put!

I ne moraš odma tap kod prvog,

nego malo obiđi, protegli noge,

maniši, kaži kisi, kaži uvelo, buđavo,

cenjkaj se, zakeraj, zanovetaj, tako se ušpara,

a ne od prve na kantar!

JAGODA: Vidim da ste u poslu.

IKONIJA: U kutnjaku mi kao burgija!

Ko da me čela ujela pravo u živac!

Nađide mi one komovice, da držim!

JAGODA: Treba da se nađem s verenikom,

čekaće me na uglu Kondine,

izlazimo na neku večeru, sa taksijem!

A pre toga moram još i na stanicu,

šalje mi cimerka paket sa garderobom!

A evo i kiša, vidite, kako pljušti!

Kolko vam imam?

CMILJA: Sedamsto.

JAGODA: Kolko je naroda!

Treba se kroz ovu masu probiti!

MILE: Ja s čovekom stojim ovako!

Išli smo zajedno u zanatlijsku, šapto sam mu „Otadžbinu“ od Đure Jakšića!

„I ovaj kamen zemlje Srbije...“

JAGODA: Pusti sad taj kamen, oću da prođem! (Izlazi.)

MILE: Kod njega ulazim bez lektimacije!

Njemu je astal prepun telefona,

pa artije, sve sami materijali,

i to umnoženi, šapirografisani!

Mogu da ti izradim i penziju,

i deči dodatak, i invalidu, i pasoš,

i kredit, i stan, samo mi kaži koliki!

Mogu da ti prolongiram dok trepneš! (Ulazi Gospava)

GOSPAVA: Šta se ovaj voliko raskokodako?

Dajte mi nešto da popijem!

CMILJA: Šta ćeš?

GOSPAVA: Šta bilo, samo neka je duplo!

Večeras malo gostiju!

IKONIJA: Svi na mitingu!

GOSPAVA: Zar onaj tamo još govori?

IKONIJA: Govori, govori,

a nema pojma kolko to mene košta!

MILE: Dobra ova Gospava, kadje pogledaš!

STAVRA: Za moj ukus je malo previše kabasta!

MILE: Nema ženske dok nije karađorđuša!

GOSPAVA: Šta je, da je, meni lako nije

opslužiti vake mušterije!

Jedan tuli svetlo, pali sveću,
drugi traži da glumim da neću!

Jedan sipljiv, a drugi me skoli:
jesi li skoro bila na kontroli?

Dripčinu sam izdržala mnogu,
videla sam svakakvih dilova,
al to više trpeti ne mogu!

IKONIJA: Sve se može kad zašušti lova!

GOSPAVA: Podnela sam sezonce, vojnike,
srčane i plućne bolesnike,
đubretare koji tegle kante,
majstore, terence, diletante,
podnela sam kočničare, klimce,
Nišlije, Vranjance, Krčedince,
i u masi, a i pojedince!

Podnela sam ležečki, i snogu,
spisak bi se naslago do krova!

Al to više trpeti ne mogu!

IKONIJA: Sve se može kad zašušti lova!

GOSPAVA: I jes mi velika lova!

Jednom, ko dvaput za bioskop!

A sutra, vala, neću ni radnju dotvaram!

Mogu jednom i nešto za svoju dušu!

IKONIJA: Čudo to?

GOSPAVA: Dosadilo mi stalno otvaranje rupica!

A i jedan vekavejac, voskar, ima opela,
vodi me na ručak, u „Veneciju, zemunsku!

Treba i večeras da se nađemo!

Ko zna šta bi sve moglo dispadne!

IKONIJA: Ne lipši magarče do zelene trave!

GOSPAVA: Bolje malo pogledni ovu brazletnu!

Šta kažeš, a? On mi kupio!

CMILJA: Stvarno je prskrasna!

GOSPAVA: Platilo sedam hiljada!

IKONIJA: To se na vašeru nakilo prodaje!

CMILJA: Vamo lupaju, izgleda imaš mušteriju!

GOSPAVA: Nemam vremena ni za cigaret-pauzu!

Al tebi ovo da kažem:

one miševе diskotiš kako znaš!

Grebu pod krevetom, ne mogu da se

koncentrpšem! (Izlazi)

MILE: Jesi vido

kako pravi grimase dupetom?

CMILJA: Crnoga li joj leba, bogo moj!

MILE: Zovu te neki napolju, oće da naruče!

IKONIJA: Fala Bogu!

Spremdе mi to za kutnjak, oću dizludim! (Izlazi)

STAVRA: Narod ogladnio slušajući!

(Ulazi Prosjak. Dronjav, prljav, ulepljene velike kose. bradat, neverovatno star. O konopcu, vezanom oko velikog iscepanog kaputa, visi mu limeno lonče. U ruci drži neku najlon kesu. U prvom trenutku se

osvrće oko sebe, ne znajući kome da se obrati.)

MILE: Slabo vi ovo slušate, vidim ja!

A na tapetu su kardinalni problemi!

Čujte aplauze!

STAVRA: Je li ti to višeš da mi čujemo,
ili da čuju oni napolju?

PROSJAK: Petnes muva banka,
tri gliste banka,

rovci su dve banke po komadu!

IKONIJA (ulazeći): Voliki pljusak!

Da oće da kaže nešto o divljoj izgradnji,
da znam što slušam!

MILE: Ne treba na to gledati tako usko!

PROSJAK: Muve su zunzare, i to prvoklasne,
uranjene, dlakave, zelene,

prelivaju se u zlatno,

u svim nijansama!

IKONIJA: Prodaješ mamce?

PROSJAK: Mamce, i to odlične!

Muve, gliste, rovcii...

IKONIJA: Ma skloni to,

ne moraš da mi pokazuješ!

Je li bi to moglo đuture,

a plaćanje da bude u naturi?

PROSJAK: Nije da ne bi moglo...

IKONIJA: Šta kažeš, da ti dadem večeru,
imam pasulj sa svinjekim ušima, savršen,

i paradajsalatu,

plus jedno ladno jagodinsko?

Je li važi?

PROSJAK: Nije da ne važi...

IKONIJA (Cmilji): A ti spremi dvaput škembiće.

dva piva, i dve kupusalate!

Tebi ću ja da naspem!

MILE: Ču li je, leba ti?

Komplet večera za šaku glista i muva!

Je li ona blesava?

STAVRA: Nije žena blesava, nego varuje!

Pomisliš prosjak, najuriš ga i šupiraš,

a sve ti posle po kući prokisne!

MILE: Koji bog da mi prokisne?

STAVRA: Kažem na primer!

MILE: Što smo ti mi zaostali!

IKONIJA: Zar nemaš ništa bolje da obučeš?

Vidiš li ovu kišetinu?

PROSJAK: Meni je ovaj kaput odličan, šta će mi
bolje!

Džepova imam tačno sedam, koliko mi treba!

U ovom džepu držim parče kanapa,

za privezivanje odvaljenog pendžeta.

U ovom flašicu, služi za držanje tečnosti.

U ovom, vidiš, blokej, lula, dugmeta.

A u ovom ovaj veliki ekser!

IKONIJA: Šta će ti taj ekser?

PROSJAK: Taj ti je ekser ovom kaputu čiviluk!

IKONIJA: Ti si praktičniji nego što izgledaš!

PROSJAK: A gledaj ove druge džepove:

u ovom držim rezervu, lukac i leb,

u ovom ovde iglu i, vidiš, konac,

a u ovom ovo parčence sapuna!

Sedam džepova, to je čoveku taman!

A osmi bi mogo sve da upropasti!

IKONIJA: Što da upropasti?

PROSJAK: Da imam i osmi, ne bi mogo da trenem!

Stalno bi smišljo čime ću da ga napunim!

IKONIJA: Vidim ja da se tebi presipa!

Ajde vamo u kujnu, bićeš komotniji!

PROSJAK: A kakva je ono predikaonica napolju?

IKONIJA: Paz ti šta govoriš, jezik preseko!

Ne navlači mi nesreću na kafanu!

Ponesi ovu flašu! (Izlaze)

CMILJA: A je li ti veruješ da čuda stvarno postoje?

STAVRA: Naopako kad ne bi postojala!

CMILJA: Što naopako?

STAVRA: A u šta bi se čovek inače nadao?

Ima takvih nesreća u životu,

da se samo u čudo možeš nadati!

CMILJA: Daleko bilo! (Cmilja se braća za šank. Mile ulazi, uzima stolicu, stablja je kraj odškrnutih brata, i tako nastavlja da sluša gobor.)

STAVRA: A i ti uđe?

MILE: Pa valjda vidiš koliki je to pljusak!

STAVRA: A onaj tamo ne prekida?

MILE: Naravno da ne prekida!

Izdrži on i mnogo veće okolnosti!

STAVRA: Stoji na govornici

i odoleva prirodnim pojavama!

MILE: Kako ti to misliš?

(Vraća se Ikonija.)

CMILJA: Evo ti komovica, stavi na kutnjak!

IKONIJA: Na kutnjak?

Bože me prosti, pa mene sasvim prestalo!

Nisam ni opazila!

Života mi, ko rukom odneto!

Dajde narudžbinu za one napolju!

CMILJA: Šta ono beše?

IKONIJA: Rekla sam dva piva, ali ladna!

Koliki pljusak,

sreća što sam prekrila terpapirom!

CMILJA: Jesi čula,

udaje se za profesora, a radnica!

Dako jedared i mene sunce ogreje!

IKONIJA: I dvaput škembiće!
Tolike su se poudavale,
pa je i ih ogrejalo?
CMILJA: Samo ja kad bi se udala, videla bi!
IKONIJA: Nema ko da te bije i da te gazi,
nemaš kome da rintaš i da rmbačiš!
(Ulazi Skitnica, otresajući kišu sa šešira.)
CMILJA: Da jednom i ja imam nešto sigurno!
IKONIJA: Sigurno ko vrbov klin!
I dve kupusate!
Od braka nema sigurnijeg robijanja!
Šta biste vi, što ne sednete, ima gde!
SKITNICA: Samo bi pešto da pripitam.
IKONIJA: Sačekajte dok poslužim.
CMILJA: Ima i brak iz ljubavi!
Obadve kupus?
IKONIJA: Obadve.
Pa šta iz ljubavi, i to se ofuca.
Svaki dan isto telo,
iste reči, isto disanje,
da ti se smučilo!
Piva dva sam ti kazala!
CMILJA: Meni se bogme ne bi smučilo,
ja bi to drukčije!
IKONIJA: Svako misli da će drukčije!
Daj te škembiće!
I ne moraš uvek palac dumbočiš!
Rekla sam ti iks puta! (Izlazi)
CMILJA: Dako mi čudo nanese neku priliku!
A vi šta rekoste šta ćete?
SKITNICA: Ništa, samo nešto da pitam.
Bože, kolika kišetina!
A ovo napolju izgleda neki miting?
CMILJA: Aha. Govori neki Vilotijević.
Bila mu slika u novinama štampana.
SKITNICA: Ima da pokisnu.
Mnogo sveta, jedva sam prošo dovde.
Nego ovo me zanima.
Da i vam je nekad svračala jedna visoka,
otresita, krupna, kosa crna ko zift?
Zove se Vuka, Vukosava. Prečanka.
CMILJA: Ne bi baš mogla da se setim.
Tu sam od skora.
Bolje pričekajte gazdaricu, pa pitajte.
Trebalo da rasklonim čaše. (Prilazi Miletu.)
Mogo bi nešto jedanput i da naručiš!
STAVRA: Vidiš da je čovek zaspo!
CMILJA: Šta on misli, da džabe sedi u suvom?
STAVRA: Ne pitah te odakle si.
CMILJA: Iz Kremana, kod Užica.
Ikonijina zemljakinja.

STAVRA: Kako da ne znam Kremna, lepo selo!
Vido sam iz voza kad sam išo za Višegrad
Čini mi se ima i neka strugara.

CMILJA: Ima.

STAVRA: Bilo bi lepo živeti u Kremnima!

Što uradiš, možeš da opipaš,
da izbrojiš, da izmeriš, da pokažeš!

Umetrena drva, okrečen jabučar!

Ili napraviš recimo kola!

A točkovi još mirišu na hrastove!

Izađeš pretkuću,

što si uradio tu je, vidi se, raste,

znaš čemu služi!

Vidiš u čemu si proveo život!

CMILJA: Da je meni da imam tranzistor,

dušek što se naduvava,

krevet na sklapanje i rasklapanje!

Pa dimam kadu, i kupatilo, s pločicama,

pa televiziju, pa akobogda i auto,

da budem udata, da izrodim decu zakonski!

A deca da mi diplomiraju,

da rade neki pismen poso, ko ljudi,

pa da se družu sintelegencijom!

MILE (probudi se) Ja se od takvih stavova ograđujem! (Ponovo zaspi; vraća se Ikonija.)

SKITNICA: Da vas pitam.

Sad baš kažem ovoj vašoj, za šankom.

Da l vam je svračala jedna, zove se Vukosava,

oči crne, punđa, metar i osamdeset?

Visoka, krupna, kosa crna ko zift.

A Š ne može da kaže sasvim čisto, nego

šuška.

Kaže: šubara, šuma, šaša, šišti, šeboj,

šuster.

Šunjevarić.

Kaže: Šabac, šunogla, šustikla, šibica,

štof.

IKONIJA: Vi to ko iz bukvara, Bože me prosti!

Sigurno bi se setila, da sam je vidla.

Poznajem svakog u fasu.

Eto i vi. Došli ste prvi put,

a da vas vidim kroz deet godina, znala bi.

Dajde dve đurovače!

SKITNICA: Trebalo je da se venčamo četresteste.

IKONIJA: Ne znam šta da vam kažem!

SKITNICA: Muž joj bio predratni podnarednik.

Umro u Nemačkoj, u zarobljeništvu.

IKONIJA: Stvarno ne znam.

Moram da odnesem ove đurovače. (Izlazi)

SKITNICA A ja se naprotiv vratio iz rata.

Imo sam čin, bio stariji vodnik,

pa me po toj osnovi rasporede

na tu poljoprivrednu ekonomiju.
Tako se i upoznamo.
CMILJA: Oćete malo da se pomaknete, izvinte,
dobrišem...
SKITNICA: Radila ona tu ko kuvarica.
A neka rodna godina,
rodilo ko pred neku nesreću!
Jesen, branje šljiva, kuvanje pekmeza!
Šljive madžarke, požegače, belošljive,
ranošljive,
dudovi beli i crni!
Sve ti to ždrebno, steono, skotno, suprasno,
trudno!
Što se sad stotini tad se iljadilo,
što se sad blizni tad se trojanilo!
CMILJA: Sad se slobodno naslonte, obrisano je!
SKITNICA: Buranija pritkara, puterka, bez konaca,
a posle večere dinja cerovača!
Ili knedle sa šljivama, uvaljane u semprezlu!
Bila je stvarno odlična kuvarica!
IKONIJA (ulazi): A vi još tu?
SKITNICA: Baš pričam o toj istoj Vukosavi.
Kažem, bila je odlična kuvarica!
Jela čorbasta, testavna, pile u ajmokcu,
kolači izdašni, a pite joj se jufkijaju!
Pita sirnjača, gužvara,
savijača, bundevara, krompiruša!
A kad ona umesi gibanicu!
Nije bilo takve gibanice
od Valjeva pa do Ivanjice!
IKONIJA: Mora da ste nešto imali,
kad je toliko falite na sva usta!
SKITNICA: Leto u jeku, putevi prašnjavi,
za oblakom se rasprсло sunce!
Do podne Petrovdan,
od podne Pavlovdan!
Ladovina ispod oblaka!
A Vukosava...
Sunča se, češe butku karanfilom...
Sunce joj greje svaku pegu na leđima...
Reka... paučina... tegla sa medom... svitac...
riba... čaša vode... njena noga...
u svemu ko da sija delić...
Izvinite, ja to... Sve to naravno utiče...
Dan po dan, i tako ti ona ostane...
I to dogurala sve do četvrtog meseca!
CMILJA: To je Boga mi prilično kasno!
SKITNICA: Uapse me baš negde pred venčanje.
Principijelno neslaganje, takva su bila
vremena.
Dobio sedamnes meseci, odležo petnes.

CMILJA: A ona, ta vaša?
Je l se porodila, ili je abortirala?
SKITNICA: Nemam pojma!
IKONIJA: Pa jeste l išli na tu ekonomiju, posle?
SKITNICA: Išo sam lane, ali se niko ne seća.
IKONIJA: Lane? Baš ste se rano setili!
I sad na osnovu čega da je nađete?
Posle toliko godina, ej!
SKITNICA: Šta ću, putujem, raspitujem se.
Volela je kafanu,
zato je i tražim najviše po kafanama.
Visoka, krupna, kosa crna ko zift.
A kad treba da kaže Š, počne da šuška.
Ne kaže: šaša, nego: šaša!
I ne kaže: šišmiš, nego: šišmiš!
Sigurni ste da nije svraćala?
IKONIJA: Pobogu, čoveče, pa nisam blesava!
Kažem vam da bi se setila da jeste!
SKITNICA: Ako se desi da nekad slučajno navrati,
nemojte ništa o meni da pominjete!
Oću da je iznenadim!
Samo ispitajte, onako izokola, kao slučajno,
gde živi, i to.
Ako vam nije teško.
IKONIJA: Što da mi bude teško!
Mogli ste nešto i popiti, dok stojite!
SKITNICA: Drugi put.
A nisam vam za piće, imam jetru.
Nemojte da zaboravite.
A ja ću još da navratim... (Izlazi.)
IKONIJA: Svi se oni sete kad omatore!
CMILJA: Dokle ovaj misli ovde da spava?
IKONIJA: Bolje da spava, iego da čapljezga!
CMILJA (prišla vratima, otvorila ih, sluša. Zatim ih zatvara): Čuješ li ovoga napolju, molim te!
IKONIJA: Baš me zanima dokle će!
STAVRA: Da govori na struju,
mi bismo ovde u mraku sedeli!
(Ulazi Gospava.)
IKONIJA: Šta je, Gospava, zar već gotovo?
GOSPAVA: Dosta je, vala, i bilo!
I to pod ovakvim uslovima!
Znaš li ti šta je ovo?
Mišja raž!
A znaš li gde je izraslo?
Ispod kreveta!
IKONIJA: Pa šta onda?
GOSPAVA: Šta onda!
(Iz kujne ulazi Prosjak.)
IKONIJA: Jesi večero? Šta kaš za pasulj?
PROSJAK: Odličan!
Ne bi vam ga zaboravio

ni kad bi mi kruna sinula s glave!

GOSPAVA: I jes ti glava za krunu, nsma šta!

Rođen si da zasvetliš,

ko neko tamo vaše veličanstvo!

PROSJAK: Ponekad zasja i ono od čega se ne nadaš!

GOSPAVA: Ne znam ko će, ako ti nećeš!

PROSJAK: Ti prvo pogledaj sebe, pa onda druge!

Zapela si da prišiješ osmi džep!

A osmi džep, to su velika usta!

Guta kuće, guta ljude, guta glave!

Paz da i tebe ne proguta!

GOSPAVA: Imam ja džep, da ti ne kažem kakav!

Da uđeš, da ti se ne vide ni blokeji,

a kamoli kruna!

PROSJAK: Samo se ti nadimaj, samo grabi!

Al da upamtiš:

biće mišja rupa za dukat!

GOSPAVA: More, šibe otale!

PROSJAK: Teraj me, teraj, idem!

Al nemoj da se začudiš ako me zovneš,

a ja se ne odazovem! (Izlazi)

GOSPAVA: Šta ti još nećeš ovde da nakotiš!

IKONIJA: Dobro ti čovek i kaže,

prvo pogledaj sebe!

GOSPAVA: Ispod kredenca, iza ormana, iza šporeta,

sve mišje rupe!

Nije onda ni čudo što mišje cveće!

Na tavanu miševi, u zidovima miševi,

ispod patosa, u sanducima, pod krevetom!

Žao ti da platiš malo mišomora!

Tvoja kafana, tvoja stvar!

Al moje radno mesto,

oću da bude čisto i ispeglano!

A ne da se presecam svaki čas!

IKONIJA: Da l bi još možda htela i nešto od

damasta?

GOSPAVA (besna, prišla je ulaznim vratima i otvori ih): Odide da vidiš!

Pa ovaj napolju uopšte nema publike!

CMILJA (prilazi vratima): Masa se sasvim razišla!

GOSPAVA: Nigde nikoga, a on priča!

STAVRA (i on je već prišao vratima): Otišli i oni

koji su ga popeli gore!

IKONIJA (prišla je i ona, gleda, krsti se) Bog i duša,

njega je strah da prestane!

(Svi izlaze. U kafani je ostao samo Mile: spava, s glavom na stolu. Na kuhinjekim vratima pojavljuje se Anđelko. Teško hramlje, podupire se batinom. Posmatra Mileta, gleda prema šanku. S mukom se spušta na stolicu. Vraća se Ikonija.)

IKONIJA: Da mi je ko pričo, ne bi mu verovala!

Stoji i govori, a pred njim nigde nikog! (Primeti Anđelka.)

Ja moram da sednem!

Ćoro! Jesi to ti?

Nisi valjda pobego?

ANĐELKO: Nisam, nego amnestija!

zatamnjenje

DRUGA SLIKA

Kafana, posle fajronta. Svi su otišli, svetlo je smanjeno. Ikonija i Cmilja odnose čaše i escajg, prevrću stolice na stolove.

IKONIJA (više napolje, Anđelku) Anđelko, česma ti je u dvorištu!

Ima i struja!

(Cmilji) Mani malo tom metlom, neće ti otpasti!

CMILJA: Kolko su samo blata naneli!

A i onaj, što je u kujni večero!

Sve neki s koca i konopca!

IKONIJA: Ne greši duše, sevap je!

Da nije nekad sarana, parastos, četresnica, il zadušnice, od čega bi se naranio?

A ne zna se šta nosi dan, šta noć!

Ni ko će kome da zatreba!

Ne znam šta je onaj elebak popravljio!

Prozori opet ne dihtuju!

To posle potri!

Zaboravila sam Anđelku peškir! (Izlazi)

CMILJA: Da mi je dimam neku sobicu, sobičak, makar najmanji,

dva sa jedan, pa i manje ako treba, al nek je moje,

da nakupujem subotom novina,

pa do ponedeljka da ne otključavam!

(Nastavlja da prevrće stolice i da čisti. Na vratima se čuje snažno lupanje.)

CMILJA: Zatvoreno je, fajront!

JAGODA: Odringlavaj! Pomagaj! Ako Boga znaš!

CMILJA: Ma ko je to?

JAGODA: Ja sam! Ona! Od večeras!

Ona što se udaje! Za profisora!

CMILJA: Što odma ne kažete! (Otvora vrata. Ulazi Jagoda, pokisla, preplašena.)

Kuku, kaka si!

JAGODA: Dobro! Da sam i živa!

CMILJA: Pa zar vi niste s verenikom?

JAGODA: Ma kakvim! Verenikom!

Vidite! Na šta vam! Izgledam!

Jedva. Govorim. Vidite. Nemam. Daha.

CMILJA: Da vam donesem vodu i kocku šećera?

JAGODA: Ma kaku! Kocku!

Dajte vi meni. Vinjak. I to dupli!

CMILJA: Pobogu, zašto tako drhtite?

JAGODA: Saćete čuti!

Pođem prvo. Na stanicu. Deveti kolosek.

Kad ti se pojavi. Taj!

CMILJA: Verenik?

JAGODA: Opet vi. Verenik. Ma kaki verenik!
Nego taj. Matori. Što napastvuje. Devojke.
Manijak!
CMILJA: Kuku mene! Prvo popite!
JAGODA: Jurio me. I preko kufera!
A pljusak! Ko iz kabla! Evo, još pada!
Stigo me. Stego za ruku. Strašno. Ko da je
kleštima.
Evo. Još mi se poznaje. Pogledajte.
Gleda me. Evo ovako! Izbečeno!
CMILJA: Nemote da me prepadate!
JAGODA: Vidi se ludilo, nenormalan!
Da ste mu samo oči videli!
Ko da me gleda varnicama, a ne očima!
CMILJA: I šta bi?
JAGODA: Svašta, da ne bi sveta i milicije!
Oću da vičem, da bežim, ali se presekla!
Srećom, neki ljudi, putnici, uviđavni,
vide šta je, priskoče, viknu miliciju,
nastane gužva, guranje, opšti haos...
CMILJA: Jesu ga barem uvatili?
JAGODA: Nemote da ste naivni!
Prefrigano je to!
Zdimio, i to negde Karađorđevom, pa Sremskom.
Upamtila sam mu lice za ceo život!
Ovako mi se urezo! Svaka crta!
Markantan!
Ovaj me vinjak sasvim povratio!
CMILJA: A zar se niste našli s verenikom?
JAGODA: Zakasnila. Sad idem da ga nađem.
Prvo svratila da se malo priberem.
Da ja požurim, dok nije lego i zaspo.
Kolko pljušti, ima sve redom distrune!
Lakunoć!
CMILJA: Lakunoć...
JAGODA: Pričuvajte se vi Beograda!
Zaringlaš se triput, pa opet nisi sigurna!
Da nije bilo sveta i milicije,
sad bi vam ja plivala negde u Dunavu,
silovana i zadavljena! (Izlazi)
CMILJA: Kako ću ja noćas po mraku sama do Repišta?
IKONIJA (ulazi): Kome si to otvarala?
CMILJA: Lupala ona profisorka!
IKONIJA: Koja profisorka?
CMILJA: Ona, što je uzima onaj profisor!
IKONIJA. Šta je htela?
CMILJA: Napo je neki manijak, zamisli!
IKONIJA: NJu onoliku da napadne?
CMILJA: Jedva je milicajci spasli!
IKONIJA: Manijak!
Ko da mi je ona nešto pa bolja!

(Hramljući, ulazi Anđelko. Go je do pojasa, istetoviran, jednom rukom se oslanja o tojagu, drugom se briše.)

ANĐELKO: Strašno kolko nam smrde vozovi!
Preporodilo me ovo umivanje!

IKONIJA: Više i ne pamtim kad sam putovala!
Otkad sam Radenka saranila, nisam!

ANĐELKO: Kako sednu u voz, odma se izuju,
pa pečeno pile u krilo!

Istina, ima i cica!

Čarape crne, prepune belih rupa!

Prekupci, paprike, seljaci, svekrve, svašta!

Ljušte kobasice, izrakljuju se na patos,

podriguju, pljuckaju koske,

brišu masne prste o tapacirung,

čačkaju zube noktima, šibicama,

pričaju gde idu, od čega boluju,

čitaju naglas recepte, upute, nalaze,

plaze jezik, mere temperaturu,

pokazuju rezove od raznih operacija...

IKONIJA: A i ne pitah te!

Što ti vučeš tu nogu?

ANĐELKO: Ne znam, nešto mi skočilo i poplavilo.

Ovolikačka guka, a i gnoji se.

Kad pritisnem prstom, ostane belo,

a kad pustim, opet polako poplavi...

A što vi mene tako fiksirate?

CMILJA: Kaže Ikonija da vas nazivaju Ćora!

ANĐELKO: Pa šta s tim?

CMILJA: Ništa, samo se pitam

što vas zovu Ćora kad niste ćoravi!

ANĐELKO: Ćora, to je od ćorisanja,

pogrešno ste protumačili koren!

CMILJA: A zovete se, u stvari, Anđelko?

ANĐELKO: Anđelko.

CMILJA: Pa lepše vam je ime, nego nadimak!

ANĐELKO: Šta ćete, nikad dva dobra zajedno!

IKONIJA: Je l te to boli?

ANĐELKO: Ovo na nozi?

Naravno da boli,

a i teško se krećem.

Nigde ne mogu bez štapa.

Dao bi đavolu dušu da me prestane!

IKONIJA: Nemoj dvaput da kažeš!

Šta ti je reko doktor u kapezeu?

ANĐELKO: Šta da mi kaže kad nije ni vido!

Ja sam ti ovo krio ko guja noge!

Načujem nekako za tu amnestiju,

a bolesnog me, naravno, ne bi pustili!

A ti me ne pitaš da l bi ja nešto popio?

IKONIJA: Zamarijala se, pa i zaboravila!

ANĐELKO: Dajde jedno ladno pivce i ljutu!

IKONIJA: A šta ćeš sad?
Mislim, za poso, i stan...
ANĐELKO: Važno je da sam se vratio u Beograd!
Da mi je da sve pijace - Dušanovačku,
Bajlonovu,
Jovanovu, Zemunsku, Palilulsku,
Kalenićevu, Senjačku, Cvetkovu, Zeleni venac -
da sve to ovde, nastal!
Sa sve piljarima, domaćicama i tezgama!
IKONIJA: Nisu to više pijace kao nekad!
Sve to sad prskano hemikalijama,
nazor sazrelo, nazor obrano!
Ni kupus, ni krompir, ni jaja, ni cvekla,
nisu ti više prirodnog porekla!
ANĐELKO: Da mi je da prepešačim
sve od Zemuna do Karaburme!
Pa da popušim, sam, na Kalimegdanu!
Sedim, pušim, gledam preko Save
kako je u Vojvodini oblačno!
A u reku i u oblake
neko izručio čašicu klekovače!
CMILJA: Mora da je lepo,
ja još nisam stigla na Kalimegdan!
Kažu da ima i divljih zverova, tigrova,
ne bi smela ovako sama, bezaštite...
ANĐELKO: Nije to ništa, drže ih u kavezima...
A posle sednem kod „Parka”,
točeno pivo, s kragnom, i pogačice!
Pa Knez Mihajlovom!
Šetam, čitam firme, plakate, konzerve, flaše...
Rasprodaja kupaćih kostima!
U izlozima ponovo kišni mantili!
Prošlo leto!
IKONIJA: Dok trepneš, sve te mimoiđe!
ANĐELKO: A posle malo navratim i „Kod konja”...
IKONIJA: Samo ti fale još oni drogirani!
ANĐELKO: A „Kod konja” omladina fina,
sa sisama raznih veličina!
IKONIJA: Ni za zeru se nisi promenio!
ANĐELKO: Kad se vratim u Beograd,
pa kada uveče izađem na ulicu,
ko da sam izuo tesne cipele!
Gladan sam smoga, gladan benzina, galame,
gladan tramvaja, slobode, ljudi, svega!
Nigde ti nema ko u Beogradu, predveče!
Natenane, ispred „Guberevca”,
malo crno i jagnjeća crevca!
IKONIJA: Gde reče crevca,
da l bi ti nešto da možda prezalogajiš?
ANĐELKO: A šta kažeš za jedna jaja,
sa slaninom?

IKONIJA: Jaja imam odlična, i to seljačka!
Spremi me, Cmiljo!
ANĐELKO: Da se ja onda raspripremim,
dok jaja budu gotova! (Izlazi.)
CMILJA: Zgodan ovaj!
IKONIJA: Nije da ga uzmeš za pelcer!
CMILJA: Ovako skinut, izgleda kao anđeo!
IKONIJA: Arhandeo Anđama i Bradailo!
Reponja krilati!
CMILJA: Nisam ga viđala.
IKONIJA: Muštra, došo sa robije.
A ne bi me čudilo ni da je nekoga klepno...
CMILJA: Zbog čega s robije?
IKONIJA: Obio jesenas samrposlugu „Sava“, na
Voždovcu,
odrapili mu godinu ipo!
CMILJA: A ja odma pomislila ubistvo!
IKONIJA: Pa si se razočarala što nije?
Ne zamajavaj se ti mnogo oko njega,
taj će ti smestiti odakle se i ne nadaš!
Ionako te merka u dekolte!
CMILJA: Nisam ja mala!
IKONIJA: Ako su ga i pustili, neće dugo!
Što dikla - navikla,
brzo će on ope dupe na kiblu!
Po zatvorima trines meseci godišnje!
CMILJA: Šteta, tako zgodan, a taka propalica!
A izgleda mi da je iskren i otvoren.
IKONIJA: Iskren i otvoren!
CMILJA: Šta znaš,
možda bi mogo neko da ga prevaspita, lepim,
neko ko ima razumevanja?
Znam jedan takav slučaj,
bekrija, ženskaroš, a posle ženidbe svetac!
Ni daj si Bože onaj čovek!
IKONIJA: Samo bi mu još to falilo!
CMILJA: Kad bi ja mogla da budem sigurna
da neće ostati u onu nogu faličan...
IKONIJA: Spremaj tu kajganu, i malo manje fantaziraj! (Izlazi)
CMILJA (čežnjivo, zaneseno, lupajući jaja u tiganj): Tek
ga videh, a već živo snujem
kako da se šnjime registrujem!
Pa dimamo kućicu, slobodu,
vece, špaiz, i tekuću vodu!
Da napravim turšiju, pre zime,
da na vrata prikucam prezime!
Sneg napolju sipa kano vuna,
kod nas bojler, zimnica, furuna!
Dok on gleda frižider sa hranom,
trudna štrikam pred teve ekranom!
Dok on meša cementa za cokle,

kuvam supu, rinflajš i šnenokle!
Perem suđe, i razvlačim testo,
a on gleda fudbalsko prvenstvo!
A kada se svrši utakmica
nacifram se, dete u kolica!
Pa se šnjima celo veče šećem,
uz vodoskok, pred Izvršnim većem!
(Ulaze Ikonija i Anđelko.)
ANĐELKO: Vrlo je važno da saznam nešto o Trifunu!
IKONIJA: Trifunu Tripkoviću?
Dok ti, dragi moj, truneš po robijama,
ta cvečka farba brkove!
ANĐELKO: Moglo bi i da mu prisedne farbanje
brkova!
IKONIJA: Drži se ti malo dalje od njega.
Da i on nekog cinkari, il ne cinkari,
ja lično ne znam, gledam ja svoja posla!
ANĐELKO: Misliš da ja ne kapiram?
Kad sam pošo iz one samoposluge, s materijalom,
preda me patrola!
Ko da smo imali zakazano!
Misliš da ne kopčam da me on otkuco?
Da ne beše amnestije,
to bi me koštalo celih osamnes meseci...
IKONIJA: Ne znam kako izdržiš tolko u zatvoru!
ANĐELKO: Kako izdržim?
Gledam u rešetku,
a sve mislim: postoji Ada Ciganlija!
Eto kako izdržim!
IKONIJA: Kakve tu veze ima Ada Ciganlija?
ANĐELKO: Ima veze.
Ja iza rešetke,
a Ada Ciganlija, svedno, ipak zelena!
Važno je da se ne misli na zatvor,
ni na sebe,
nego kako u Užicu pada kiša,
kako neko peče pitu od trešanja!
Važno je da znaš
da nije sve u tome
što ti sediš u zatvoru! Razumeš?
IKONIJA: Pričam ti priču!
CMILJA: Čude!
IKONIJA: Šta sad tu „čude“?
CMILJA: Napolju ko da neko jauče!
IKONIJA: Pričinilo ti se.
ANĐELKO: Čekaj! Stvarno je neko jaukanje!
IKONIJA: Nemoj dizlaziš!
ANĐELKO: Je i ti se pali sijalica na ulicu?
IKONIJA: Pali se, pali, al svako veče razbiju!
ANĐELKO: Imaš li neku baterinsku lampu?
IKONIJA: Nemam, imam sveću.

ANĐELKO: Daj šta bilo!
Ostavi vrata, vako, otvorena,
da pada svetlost!
Pa, ako ne može, majku mu, podupri stolicom!
Gadne li kiše!
Ponesi kišobran,
lije kao iz kabla!

IKONIJA: Ćoro, ko zna šta je,
nemoj dizlaziš!

(Anđelko izjuri napolje, Cmilja i Ikonija za njim. Cmilja nosi otvoren kišobran i zapaljenu sveću.)

zatamnjenje

TREĆA SLIKA

Ulica pred kafanom. Nekoliko kanti za đubre, posmrtno plakate po zidovima i ogradi. Plakate za cirkuse, boksmečeve, fudbalske utakmice. Cmilja drži sveću i kišobran.

IKONIJA: Ne vidi se ni prst pred okom!

ANĐELKO: Evo! Pogledaj!

IKONIJA: Šta si to našo?

ANĐELKO: Jednu nogu!

IKONIJA: Anđelko, ništa ne diraj! Možda je i ubistvo!

CMILJA: Ubistvo?

IKONIJA: Ajde sad gledaj da se onesvestiš!

ANĐELKO: Zatrpali ga kantama!

Sklanaj bre ove kante sa čoveka!

CMILJA: Da zovem hitnu pomoć?

IKONIJA: Dok stigne hitna pomoć, čovek distrune!

ANĐELKO: Ala je ovaj udešen!

CMILJA: Pa to je onaj matori!

ANĐELKO: Poznajete ga?

IKONIJA: Svraće večeras!

Raspitavo se za neku ženu!

Kuku mene, al su ga izbubetal!

ANĐELKO: Pogledaj samo kolika mu je čvoruga!

Ko da mu detlić izviri iz glave!

Dajde nešto da se zaustavi krv!

IKONIJA: Natruni duvana!

Uvo mu krvari, rasečeno, visi!

Sasvim u fronclama!

CMILJA: Ja to ne mogu da gledam očima!

ANĐELKO: Malo je falilo da mu izbiju oko!

Plavo ko indigo!

Ko ga je samo vako životinjeki...

IKONIJA: Sigurno ona banda zgradilišta!

Svako veče tuče i premlaćivanja!

Pridigni de mu glavu!

CMILJA: Polako, jauče, boli ga!

IKONIJA: Nego šta, nego boli!

Ajde, ne boj se, ja sam!

Fala Bogu dok boli, a kad prestane...

Pa poduvati ga, majku mu, nisi bogalj!

Daj da ga sklonimo s ove kišetine.

CMILJA: Gdećeš s njim noćas?

IKONIJA: Gde ću, nego u kujnu!

CMILJA: A gde će onda Anđelko?

IKONIJA: Može u šupu, imaju neki sicevi!

(Povedu Skitnicu u kafanu. Odjednom, iznenađena, Ikonija se okrene.)

IKONIJA: Ama čekajte!

Ovoga mi krsta!

Vidite li vi ovo čudo?

ANĐELKO: Kakvo sad čudo?

IKONIJA: Nestala govornica!

ANĐELKO: Kakva sad govornica?

IKONIJA: Odneli ga zajedno sa govornicom!

Gorela ko ova sveća, ako nije!

Da se triputa prekrstiš!

ANĐELKO: Pomoz ti meni da ovog unesem,

a posle se krsti!

CMILJA: Al je težak!

(Unose Skitnicu u kafanu. Nestaje sbetlost soeće. Tišina. Iza kanti za đubre oprezno se pomaljaju kapetan Manojlo i redov Tanasko. Obučeni su u iscepanu uniformu srpske vojske iz Prvog svetskog rata. Manojlo ima durbin, revolver i pelerinu, Tanasko pušku s bajonetom. Nose francuske šlemove, porcije, a oko pojasa fišeklije. Tanasko je za pojas zadenuo kašiku. Gledaju oko sebe sa velikom oprežnošću.)

TANASKO: Otišli su, goskapetane!

MANOJLO: Daj mi vamo tu bateriju i sekciju!

Zauzmi položaj iza one bandere!

(Tanasko staje iza bandere i osmatra, s puškom na gotovs. Manojlo razvija kartu, pokušava da upali bateriju, ali mu ne uspeva.)

MANOJLO: Zapiši da se trebaju baterije!

TANASKO: A gde das trebaju, goskapetane?

Ni komore, ni menaže, ni furaža...

MANOJLO: Ništa, nije važno, videćemo i vako.

Kad bi bar kiša htela malo da stane!

TANASKO: Vi barem imate to gumirano platno!

MANOJLO: Bolje da smo pošli na Savamalu, uz Dunav.

Il preko Topovskih šupa.

Ili ne valja ova karta,

il smo pobrkali teren!

TANASKO: Odvali mi ruke ova kokinka!

MANOJLO: A šta bi tek da nosiš mitraljez

Švarcloze?

Ovde su kuće,

a treba da su kupusišta i pašnjaci...

Slažu se i rastojanje, i pravac,

ali se mesto ne slaže...

TANASKO: Ja bi, goskapetane, digo ruke od svega!

Preko cele Srbije peške, pa ništa!

MANOJLO: Ima da teramo i do vojvode Putnika,

i do đeneralštaba, i do ministra vojnog,

i do regenta, princanasednika,

pa i do samog kralja, ako treba!
Da i ne pominjem komandu Prve armije!
TANASKO: Da je meni parče sira ovčega,
ukiseljena crvena paprika šilja,
i, kao kruna, veliki mačvanski lebac!
MANOJLO: Podelićemo sledovanje večeras!
TANASKO: Opet onaj peksimit francuski?
Dizvinete, od toga sam dobio zatvor!
Da barem ima pečen kompir i tain!
A što da ne kucnemo ovoj ovde kafedžinki?
Malo kundakom u vrata...
MANOJLO: Treba se čuvati i od srpskih
i od austrijskih trupa!
Znaš da smo ovde po specijalnom zadatku!
TANASKO: Mogla bi žena diznese nešto čorbasto!
MANOJLO: A šta ako je Makenzenova špijunka?
A šta ako sarađuje sokupatorom?
A šta ako je namerno postavljena?
A šta ako drži kvartir za oficire?
A šta ako je u vezi s našom komandom?
TANASKO: Možda je neka iz Kola srpskih sestara.
Možda je žena baš neka patriotkinja...
MANOJLO: Patrioti su nas i udesili!
Više se čuvaj patriota, nego špijuna!
TANASKO: Neko dolazi, goskapetane, sklonte se!
MANOJLO: Gde baš sad nađe!
Brzo u zaklon! (Beže opet iza kanti za đubre. Pojavljuje se Prosjak.)
PROSJAK: Gde li ću samo noćas da se zavučem?
Da nisu sklonili onu predikaonicu,
mogo bi u njoj da prespavam...
Ne znam šta je to s ovim narodom!
Svi se deru kao čuvari u logoru.
Prišili osmi džep, - vreću, pećinu,
- pa trpaj u njega ovo, trpaj ono,
stvari, stvari, stvari, nikako da ga napuniš!
Iz osmog džepa bije velika zima!
A da ispraznim ovu kantu, pa u kantu?
Nemam krov, al barem imam poklopac!
Ne mogu da vas ogreju ni toplane,
ni cerova drva, ni ugalj, ni ovnujeke kože!
A kako to nekog i jedna lula može?
Stvari, stvari, blago... obično đubre!
Na čoveka se brecate,
a i mravu treba skinuti kapu!
I mrav je čoveku ponekad velika družina!
Šerpa, pegla...
Dokačim ja kaput pod ovu strejicu.
Samo da ukucam ovaj veliki ekser.
Kad bi se našo neki kamen za kucanje... (Saginje se i traži kamen.)
Šta je sad ovo? Krv? Opet krv?
Znači, nema nam spavanja noćas!

Ne spava se mirno blizu krvi!
Ajde sad opet oblači kaput!
Zaboravi na spavanje,
nego stisni zube, skupi snagu,
pa polako, po krvavom tragu...

(Prateći krdad trag, koji je ostao iza Skitnice, Prosjak dolazi do drata. Vrata su zaključana. On malo razmišlja i gleda kuda će, a zatim obilazi oko kafane. Kad izađe sa scene, vraćaju se Tanasko i Manojlo.)

TANASKO: Goskapetane, čini mi se...

MANOJLO: Ode li to tumaralo?

TANASKO: Ode, ali ja mislim...

MANOJLO: Pomislio sam ostaće,
sve da nam pokvari!

ne znam kakva je ovo sekcija!
Teoretski, sve se slaže, u dlaku,
a kad pogledam oko sebe, na teren,
to apsolutno nije to!

TANASKO: Goskapetane!

Ovaj što prođe
mnogo mi izgleda poznat!

Ja kanda sam ga već negde nekad video...

MANOJLO: Ne prekidaš me, vidiš da rekognosciram!

Kaćanik, Vranje, Vučje, Gabrovac, Stalać...

pa Jagodina... pa Smedereveka Palanka...

Kad se na karti povuču linija,
istina, ide malo u cikcak,
al konstantno vuče na sever, prema Beogradu...

Al gde je tu Beograd?

TANASKO: Mnogo mu vredi pričati!

A i ona, sa svećom i amrelom!

Bokte, ko da ima kvasac u sisama!

E, da smo u Mačvi, u Radenkovićima!

Nastalu pod lipom šljive i orasi,
staviš je u krilo, pijuckaš raku, jesen,
a ona duboka ko Debela Berta!

MANOJLO: Bolje da ti popripaziš na patrole,
i da malo manje gustiraš...

TANASKO: Sigurno da pazim, to je meni prvenstveno!

A što gustiram, gustiram nako uzgredno!

Mislim nonu sa svećom i amrelom!

Sise, bre, drži ko da su odlikovanja!

Karađorđeve zvezde,
a prekrivene svilom prizrenskom!

Dobro bi bilo da smo je rekvirirali,
makar na pbsata...

MANOJLO: Fini odnos prema civilnom stanovništvu,
nema šta.

TANASKO: Ja bi je slatko utefteriso!

Stalno, nesrećnica, priča o udaji!

Nije ni čudo, muškinje u ratu,
opustela nam Srbija, moj gospodine!

MANOJLO: Pa ovaj povređeni, što su ga maločas uneli...

Pa ovaj šepavi, šantavi, što ga je uneo...

Sve se to slaže... to mora da je to...

TANASKO: Kakva je, miriše ko kilo jabuka!

MANOJLO: Nema nikakve sumnje!

Mi smo zaista na tragu onoj bitangi!

TANASKO: A kosa crna!

Da mi je videti

pokrivenu svetojovanjekim snegom!

E, moj goskapetane!

MANOJLO: Tačno tako! Tu

treba postaviti zasedu i čekati!

Pa bio ovo Beograd, ili ne bio!

TANASKO: A šta da čekamo? Komoru?

MANOJLO: Treba da čekamo čudo i čudotvorca, eto šta!

TANASKO: Kuda ćeš većeg čuda od komore!

MANOJLO: Kako smo išli na sever, pogledaj sekciju, čudo je uvek bilo ispred nas!

A sad, zahvaljujući forsiranom maršu,

mi smo stigli pre nego čudo...

Ovde će morati da se pokaže!

Vido si onog ćopavog?

I onog s onim čvorugama?

Razumeš?

TANASKO: Da kažem da razumem, pre ćemo leći!

MANOJLO: Po svim mojim proračunima,

ovde treba da se pokaže čudo!

Od toga zavisi obraz i čast jedinice!

TANASKO: Četvrti pešadijeki puk „Stevan Nemanja“

Drinska divizija, Prva armija,

drugi vod treće čete četvrtog bataljona!

MANOJLO: Ima da speremo sramotu sobraza!

TANASKO: Velika vajda!

MANOJLO: A sad na stražu!

Mesto je, vidiš, prometno, znači opasno!

Teren potpuno nepoznat!

TANASKO: Bolje da nađemo nešto sklonitije!

MANOJLO: Moramo da ostanemo baš ovde!

Vidiš li ovu kartu?

A ovu liniju?

A ovu tačku na vrhu linije?

E, ta tačka, to je to gde sad stojiš!

Tu nas je dovelo!

Tu nam je sada položaj!

Treba čekati,

i otvoriti četvore oči i uši!

Sve nam zavisi

od onog što će ovde da se dogodi!

Nije u pitanju samo vojnička čast,

il nepravедna presuda,
nego naš ljudski, moralni,
i tako dalje, identitet!
A video si čime se to dokazuje!
Zato pazi!
Smena straže svaka dva sata!
TANASKO: Razumsm, goskapstane!
MANOJLO: Prvo stražariš ti, pa ja.
Sad je ponoć. Probudi me u dva...
(Manojlo seumotaoau šinjel i pelerinu i leže iza kanti za đubre. Tanasko čučne pokraj bandere, s puškom na kolenima. Brzo se i on spusti na zemlju i zaspi.)

zatamnjenje

ČETVRTA SLIKA

Kafana, prazna. Iz kujne dolaze Cmilja i Anđelko.
CMILJA: Da znaš, maco, da si mi bio drugi!
ANĐELKO: Ajde ne pričaj.
Vama je svaki posle prvoga drugi.
CMILJA: Misliš da ja lažem?
ANĐELKO: Ma mene i ne zanima!
CMILJA: A bilo mi je dovde došlo i dozlogrdilo!
Da ti ne pričam!
Sudovi, čaše, escajg, svaki dan,
tabanaj tamo, tabanaj ovamo, štrapaciraj se,
peri, briši, glancaj, služi baraberiju,
trpi svaki gadluk i pokvarenluk!
Više sam filmova vidla u Kremnima,
u domu kulture, za nedelju dana,
nego za ova dvameseca u Beogradu!
A, vidiš, čudo i meni sinulo!
Da se kurtališem i ja onoga Repišta!
Čuješ ti mene, maco?
ANĐELKO: Ama nemo ti meni maco!
CMILJA: Malopre ti nije smetalo!
ANĐELKO: Malopre je za malopre!
CMILJA: Da ti kažem kako sam isplanirala!
Možemo i mi da sazidamo bez dozvole, ko i drugi!
Makar kolko za prvo vreme,
posle ćemo gledati nešto, za stalno.
Trebalo i tebi nega za tu nogu.
Ja imam nešto posteljine i sudova,
a i para sam odvojila na stranu,
pa mislim...
ANĐELKO: Ama kakva sad posteljina?
CMILJA: Pa zna se šta je prvo za domaćinstvo!
ANĐELKO: Ma, ko ti je šta reko za domaćinstvo?
CMILJA: Šta ima ko da mi kaže,
znaš šta se desilo među nama!

ANĐELKO: Ma je l ti zato zamišljaš da ja zidam?

CMILJA: Ne moraš odma baš da zidaš,
za prvo vreme možemo i pod kiriju...

ANĐELKO: Slušaj, da se mi lepo razumemo:
nema ni zidanja, ni pod kiriju!

Ni domaćinstva, ni posteljine, ni sudova!
Tebi se nešto pričulo, prividelo, prisnilo...

CMILJA: A ono tamo u šupi, na sicevima?

ANĐELKO: Pa šta? Jesam ti nešto obećo?

CMILJA: Pa zar to kod tebe ne znači to?

ANĐELKO: Nisi ti tako naivna ko što izgledaš!

Al kod mene kruška ne znači jabuka!

CMILJA: Znači tako?

ANĐELKO: Tako!

CMILJA: Stići će tebe moje suze! (Odjuri u kujiu.)

ANĐELKO: Ajde, za svašta nos u kecelju!

(Spolja ulaze Ikonija i Stavra.)

IKONIJA: Ovoga mi krsta!

Odneli ga zajedno sa govornicom!

STAVRA: Zglajzo, bilo je i preko radija.

I to zbog verbalizma.

IKONIJA: Zbog čega?

STAVRA: Zbog verbalizma.

Kažu, govori, a ne sprovodi.

Biće sutra u novinama opširno.

Skrene s linije,

I to izgleda dibidus!

IKONIJA: Da je samo on!

A di je Cmilja?

ANĐELKO: Nisam ja njezin guvernant, pa da znam!

STAVRA: Sada me kopka šta li će biti sa Miletom!

Bio je nešto mnogo agilan!

A oni su jedna te ista frakcija!

IKONIJA: Mali je Mile da bude frakcija!

Cmiljo!

Gde li se samo zavukla... (Odlazi u kujnu.)

STAVRA: Moraće i on da padne,

ako je neke logike!

ANĐELKO: Da meni padne šaka Trifun Tripković!

Namestio mi zatvor!

Šta se on samo setio, farbanje brkova!

Ima ja u modro da ga ofarbam,

i to u celosti!

IKONIJA (vraćajući se): Je li ti, što ova vamo
plače?

Jesi je ti ucvelio?

ANĐELKO: Šta kog boga da je cveljam?

Za svašta zaplače!

IKONIJA: Izgleda nije bilo baš za svašta!

ANĐELKO: Smislila da sudaje,

pa izabrala mene za metu!

IKONIJA: To joje, budali, fiksidgeja!
A, vala, i ti...
Da, kojom srećom, imaš porodicu...
ANĐELKO: Gledaj ti svoja posla!
STAVRA: Zamisli, da imaš veliko imanje,
veliku kuću, veliku porodicu!
ANĐELKO: Da budem slepac kod očiju!
STAVRA: Pa sediš
u kujni punoj tiganja, kutlača, šerpi!
Astalčina uza zid, oko klupe,
a za astalom tašta i tast, šuraci,
trudne svastike, trudne snaje, zetovi, njina deca,
pašenozi, braća, jetrve, seoski poštar!
A i za prosjaka ima mesta i hrane!
U dvorištu ovnujeki rogovi, alat,
svinjeke dlake, ćureće glave, drva,
kokošje perje na panju i oko panja!
A sa šporeta crnog, iz plave lončine,
pasulj gradištanac miriše raskuvan!
U pasulju suva rebarca, luk,
lorber, mirođija, celer, paprika, peršun!
A baška miriše zaprška iz tiganja!
ANĐELKO: Sa tom tvojom pasuljčinom
otvorio si mi apetit za škembiće!
STAVRA: Za astalom čuje se jezik srpski,
jezik rumunjeki, madžarski,
stolarski, kovački, svinjarski,
srednjotehnički, poljoprivredni,
iz dvorišta kokošiji i kravlji, iz hrasta
vrapči,
iz Dunava šaranski i smuđevski,
i sve se razume,
i što petao kukuriče sa rude,
i što lonac krčka, i što klupa škripi!
ANĐELKO: Samo ti raspali!
STAVRA: Pa posle ručka izađeš pretkuću,
o zidu venci luka belog i crnog,
venci suvih mesečarki, venci riba,
s praga ti počinje ceo Banat, i Bačka,
duva vetar, oće da presneži, miriše vruća
rakija,
a kipi oblak nad šumom koja kipi!
ANĐELKO: Dok ovaj priča, dajde ti meni škembiće!
STAVRA: Da ujutru imaš kome dobrojutro,
da imaš s kim u bioskop, u krevet,
a ne ovako!
Kasno, autobus triestri,
šofer umoran, a konduker pridremkuje,
sediš, voziš se kući,
a takva je to kuća kad je prazna?
Jedino su ti društvo bubašvabe...

IKONIJA: Pogledaj nekog od ovih zgradilišta!

Dođe sam, jede sam, ode na spavanje sam.

Brlja po onoj večeri, nesretnik,
jede pasulj, a pasulj njega jede.

Ako ima nešto jasnije
od čoveka koji večera sam...

ANĐELKO: Nisi ti toliko na kraj srca.

IKONIJA: Govorim za tvoje dobro,
ja sam moje pregurala.

Da se oženiš, da se okućiš,
pa da te postavim ovde, za šefa sale...

ANĐELKO: Sale!

IKONIJA: A i Cmilja dobro prolazi, obaška bakšiš!

ANĐELKO: Pa da kupim pantufle,
papuče, dugačke gaće...

Pogledaj samo ovu današnju mladež!

IKONIJA: Ne možeš ti s njima u isti čabar.

Ako nisi preguro triestu,
nek nisam koja sam!

ANĐELKO: Ja ne govorim o godinama, nego o tome
šta od njih naprave brak i državna služba!

To ti se isprva buni, duva, potpaljuje,
ništa mu ne valja, sve kritikuje, samo odeca,
glavinja, zvekeće, seva ko tocilo,
vatra iz usta, glava u plamenu!

A čim se to poženi, čim se skući,
čim primi platu i urami diplomu,
čim okrene ključ i upali motor,
sve se to ugasi!

Tako se brzo opamete, da ti se smuči!

IKONIJA: Zavisi od toga ko je kaki karakter!

Valjda si ti od tvrdog materijala!

ANĐELKO: Ko je od kakog materijala,
ne zna se dok se ne proba!

A kad se proba, piši propalo!

IKONIJA: Naći ćeš ti sto razloga, a ne jedan!

ANĐELKO: Dones ti meni jednu mesečarku!

I otvorde mi jedno lađeno pivce!

A provodadžiši nekoj drugoj budali!

MILE (ulazeći, s vrata): Dajde mi jednu rakiju!

STAVRA: Čujem zglajzo ti onaj tvoj!

MILE: Koji moj?

STAVRA: Onaj sa govornice, što preko njega
prolongiraš,

i što mu ulaziš bez lektimacije!

IKONIJA: Drug Vilotijević!

MILE: Moj, zbog čega moj?

Šta tim oćeš da kažeš?

STAVRA: Sam si se falio da ti je školski drug!

MILE: Onaj frakcionaš i verbalista?

To je obična čaršinska dezinformacija!
E, brajko moj!
Gde bi mi danas bili da nam nisu smetali takvi u razvoju!
STAVRA: Na mitingu si mu juče aminovo!
MILE: Ja aminovo?
Prozreo sam ja to,
to je od reči do reči bilo mimo linije!
Tu smo ga mi i demaskirali!
Ja sam demonstrativno napustio miting!
IKONIJA: Napustio, kad je počela kiša!
Ma nemoj, molim te!
MILE: Treba tu biti pametan, pa videti!
STAVRA: Lakše je biti pametan, nego pošten!
MILE: Nije se moglo maći od devijacija,
verbalizam je pretio da nas uguši!
Aaa! Saćemo mi to drukčije, energičnije,
saće to da se promeni iz korena!
STAVRA: Ti na svakom vetru raširiš repić!
MILE: Primiš ga u svoje redove,
ukažeš mu poverenje, ko čoveku,
a on iz cuga počne da ti rovvari!
S takvima nema kompromisa, to da znate!
Pa, ako treba i sudski, onda i sudski!
STAVRA: Kad avanzuješ, sve s ruke naruku, a kad zglajzavaš, s noge nanogu!
(Iz kuhinje ulazi Skitnica)
IKONIJA: Šta je, matori, usto si?
SKITNICA: Samo da se pozdravim, putujem noćas.
IKONIJA: Opet negde da tražiš Vukosavu?
SKITNICA: Digo sam ja ruke od Vukosave!
IKONIJA: Ne mogu da se načudim kako te prošlo!
Pogledaj, molim te! Nolike čvoruge, a jutros nigde ništa!
Srećan si koliko si težak! Brzo si se kovarnuo,
ko da te neko čudo izvuklo, Bože me prosti! Na današnji dan
treba sveću da pališ dok si živ! Oćeš nešto da pojdeš?
SKITNICA: Nemam kad, voz mi ide u deset i tries.
IKONIJA: A što kažeš da dižeš ruke?
SKITNICA: Od Vukosave?
A i to ti je posebna priča!
MILE: Oće li skoro ta rakija, majku mu?
IKONIJA: Vidiš da pričam sa čovekom!
MILE: Kad kažem piće,
ima da mi se donese u momentu!
IKONIJA: Ne moraš odma da lupaš po astalu!
Čekajde dodnesem ovom zgranovniku! (Nosi rakiju Miletu)
MILE: A ti se nikad ne izjašnjavaš, samo ćutiš!
STAVRA: Ja sam učuto
kad sam vido ko je sve progovorio!
MILE: Napravili kliku i klan, pa grupaše!
A Vilotijević kolovođa svemu!
IKONIJA: Bolje se priseti šta si govorio juče!
MILE: Šta sam govorio, molim,

to je kostatovano zapisnički, na ogranku!
Mi smo taj slučaj prorađivali!
Uostalom,
šta ja imam s vama po kuloarima?
A što se tiče tog... Vilotijevića, kako li se
zvaše, ja sam se prvi izjasnio protiv!
Prvi, odma posle druga iz komiteta!
STAVRA: Ako učlanjavaju i takve vaške, ko što si ti,
brzo će da im prekapi slavina!
MILE: Ne dam ja da se provociram sa svakim!
ANĐELKO: Ima kenjaca što trpe svaku uvredu!
MILE: Važno je da on ne sme ništa fizički!
STAVRA: A ko kaže da ne smem?
MILE: Ama, nisam ja tako mislio, pusti me!
IKONIJA: Ćoro, pobiće se!
ANĐELKO: Pa šta?
Oćeš da zato prekidam večeru?
STAVRA: Ima na mestu da te izgazim!
MILE: Prvo pogledaj kaki su mi nalazi!
Evo: krvna slika, urin, krvni pritisak,
stolica, ekage, - sve mi dibidus negativno!
Oš sad dudriš na bolesna čoveka?
STAVRA: Vaška stenici napravila čoveka!
Ajde, lotinjo!
Bez pišanja uz vetar
nema čoveka ni čovečanskog karaktera!
Sevaj za drugi astal!
MILE: Šta kaš?
STAVRA: Kažem, sevaj za neki drugi astal!
SKITNICA: Kod vas čovek svačega da se nagleda.
IKONIJA: Nije ovo ništa, kako je ponekad!
Samo nastavite, mene baš zanima.
Zašto, rekoste, dižete ruke od Vukosave?
SKITNICA: Sinoć mi sinulo.
Pođem odavde, od vas, sećate se,
dođem na stanicu, kad tamo - Vukosava!
IKONIJA: Ja moram da sednem!
SKITNICA: Gledam, pljunuta ona!
Potrčim za njom, oborim neke kufere,
nosači psuju, psuju putnici,
vičem Vuko, Vuko, ona ništa!
Stignem, a ona živa premrla!
Posle se dosetim zašto.
IKONIJA: Nisi joj osto u lepoj uspomeni?
SKITNICA: Nije, nego Vukosava pregurala valjda i
šesetu,
a ova jedva prebacila dvaes.
IKONIJA: To se ti, znači, prepozno?
Ali, bogme, nisi na svoju štetu!
SKITNICA: Prepozno? Pa, i jesam, i nisam.
A onaj narod okolo,

putuju, pa svi nervozni, kasni voz.
Počeli da viču lovi devojčice,
matori napasnik, kurvar, dijabetičar,
a onda i oni milicajci, pištaljke!
Zamalo da me uapse!
MILE (prišao šanku) Sreća njegova
što neću da pravim ekcese po kafanama,
inače bi video svoga boga!
IKONIJA: Znam, strašno si opasan!
MILE: Neodgovoran elemenat!
Znam ja takve, što se pokrivaju sargijama!
Dođu u Beograd, a ne obezbede uslove!
Pa posle država kriva, i zajednica!
Najlakše danas biti sirotinja!
Natoči mi još jednu.
Rep na krsta, sve četiri uvis, mozak na otavu!
A decu društvu na teret!
IKONIJA: Otkud mu deca kad je neoženjen,
šta pričaš!
MILE: Govorim u globalu!
IKONIJA: Sa sodom?
MILE: Besode.
Ja bi to na školovanje u Padinjak,
tucanje kamena, i druga vaspitna sredstva!
Nema kod mene labavo!
On da mene tu hvata za revere! (Vraća se za svoj sto.)
SKITNICA: Kako samo trpite ovakve?
IKONIJA: Svecu zapali jednu sveću,
a đavolu zapali dve!
I šta bi na kraju?
SKITNICA: Nisam pred njom stajo više od sekund.
Al dok sam stajo, sve se objasnilo!
Gledam je, gledam, a u glavi
sve dolazi na svoje mesto!
Ko da sam pred Vukosavu stao, istu istacku!
I sine meni da nije bilo onako
kako sam ja upamtio i pričao!
Nego potpuno drukčije!
Budala, jedan panj upamtio ko šumu...
ANĐELKO: LJuta ti ova mesečarka,
prsto me oprži!
IKONIJA: Uzmi više leba!
SKITNICA: Nije ona bila sasvim crna, ko zift,
nego smeđa, proseda, a i prilično gojazna.
A ni buranija nije bila pritkara,
nego čučavica
I dinje cerovače nisu bile tad, nego kasnije,
pa ja to posle pomešo.
A nije bilo ni trešanja, ni dudova, ni šljiva,
dako je bila poneka džanarika.
A nit se bliznilo, nit se trojanilo,

nit se stotnilo, nit se iljadilo,
već fala Bogu kad imaš krpu na zakrpu!
Nit sam ja na kraju apšen zbog nekog
neslaganja,
nego mi našli u magacinu manjak!
A ni kuvala nije ko što sam falio!
Nego il presoljeno, il nedosoljeno,
il prepečeno, il presno,
il prekuvano, il nedokuvano,
zagorelo, nezaprženo, bljutavo,
prokislilo, usmrdelo se, provrištalo,
da ga ni gladan ne okusi!
A i gibanica!
Nije joj bila ko gibanica,
nego neka beda od gibanice, spljeskana!
IKONIJA: Ne znam šta da mislim!
SKITNICA: Nema tu šta mnogo da se misli.
Niko čoveka ne laže ko sam sebe.
Nego, koliko je kod vas sati?
IKONIJA: Saće deset.
SKITNICA: Moram da požurim ako mislim da
stignem.
Vama na svemu fala!
Ono vam nikad neću zaboraviti!
IKONIJA: Ma zašta fala, i ti bi meni pomogo!
Nego jedno mi kaži.
Ko te onako krvnički izdeveto?
(Skitnica odmahne rukom i odlazi bez odgovora).
IKONIJA: Niko to ne može dizmisli, ni u romanu,
kako to ume život da ti zamesi!
STAVRA: Lepa priča!
MILE (prilazi Anđelku): Tis ovde novi?
ANĐELKO: Pa šta ako sam novi?
MILE: Ako ti treba neki poslič,
mogo bi da ti se nađem...
Možda na primer mestance u nekoj fabrici...
ANĐELKO: U fabrici? Da mi i muda očelave!
MILE: Mogu ja i nešto bolje da uradim.
Sad je smenjen jedan frakcionaš, i to zadrta,
a znaš ko dolazi na njegovo mesto?
Ilić, drug Ilić, odličan kadar, proveren!
Išli smo zajedno u zanatlinsku...
IKONIJA: Šapto si mu ono od Čure Jakšića!
MILE: Otkud znaš?
IKONIJA: Otkud znam!
ANĐELKO: Slušaj, moš ti to malo brže,
oće ovi škembići da mi se olade!
MILE: Sa tim Ilićem ja stojim evo ovako!
Mogu da ti prolongiram šta oćeš!
Vidim da si težak invalid, i bogalj,
pa mislim, kad već mogu,

da je humano da ti pomognem!

Je li ti ta noga prirodna, ili veštačka?

ANĐELKO: Ovde ne možeš ni škembiće na miru! (Prevrnuvši stolicu, ljutito izlazi.)

MILE (podižući stolicu): Neki čudan tip, nimalo društven...

IKONIJA: Ne znam šta si se uskopistio!

Uza svakog se prišljamačiš i pritandrčiš!

Ako ti se pije, sedi i pi,

ostavi ljude na miru!

Nije svakome do toga, dočeg je tebi!

MILE: Ti si mnogo drčna,

mного si ofurcatila!

A kad je trebalo da registruješ kafanu...

(Ulazi Nepoznati, gledajući napolje. Hodeći tako, unatraške, sudari se sa Miletom.)

NEPOZNATI: Izvinite!

MILE: Ne ulazi se u kafanu kao govedo!

NEPOZNATI: Privukli mi pažnju ovi napolju...

MILE: Je li ti hteo još i da sobjašnjavaš?

Znaš li ti ko sam ja?

Znaš ti koga ja poznajem, i to lično?

STAVRA: Pusti čoveka na miru!

MILE: Vidiš li kako grupaše!

(Nepoznati, i dalje gledajući napolje, seda za sto. Prilazi mu Ikonija.)

IKONIJA: Oćete nešto da naručite?

NEPOZNATI: Nešto bi večero.

IKONIJA: Od čorbi imamo paradajzčorbu,
i krompirčorbu.

Onda škembiće u saftu,

sladak kupus sa kožuricom,

i pasulj sa svinjekim ušima.

Verujte, savršen.

NEPOZNATI (stalno pogledajući napolje): Dajte mi taj pasulj.

IKONIJA: Kupusalata, paradajsalata?

Nešto za piće?

NEPOZNATI: Kupusalata, i jedno ladno pivo.

MILE: Ko ti je onaj tamo primitivac uštogljjeni?

IKONIJA: Šta ja znam, vidim ga prvi put.

I ne znam zašto odma primitivac!

Čovek mi izgleda pristojno vaspitan!

MILE: Sigurno neka pederčina!

IKONIJA: Nama je svaki vaspitan čovek peder!

A svaka lepa i zgodna žena kurva!

(Ulazi Cmilja, plačući.)

IKONIJA: Štaje, još nisi prestala?

CMILJA: Kako ona Gospava,

onako izakana, izdrndana, i matora,

može da ima na svakom prstu po deset,

a ja, ovako mlada i očuvana,

zdrava ko dren, rumena kao jabuka,

ne mogu ni jednog na deset prstiju!

IKONIJA: Ako te nije smandrljo na brzinu,
gorela ja ko ova sijalica!
CMILJA (primeti novog gosta, trgne se): Kuku, crna!
IKONIJA: I jesi našla numeru, pa da kukaš!
Nije on, bednik, dostojan tvojih suza!
S njim bi se mnogo usrećila, nangro!
Da mu nosiš po zatvorima cigare!
CMILJA: Vidiš ti onog tamo?
IKONIJA: Koga? Aaa, onog!
Vidim, nisam ćorava,
sipam čoveku pasulj!
CMILJA: I ti to tako...
Ništa, sipaš mu pasulj?
IKONIJA: Valjda mu neću zitin u kandilo!
CMILJA: Pa je l ti ne vidiš ko je to?
IKONIJA: Kolko ja vidim, vladika nije!
CMILJA: Pa to je onaj sa govornice!
IKONIJA (sedne): Vilotijević?
MILE (ustane): Vilotijević?
STAVRA (polako spusti nooine i preko njih pogleda u Vilotiječića.)

zatamnjenje

PETA SLIKA

Kafana. Vilotijević sedi i večera, stalno gledajući napolje. Ikonija pred šankom, Cmilja iza šanka. Stavra sam za stolom, na koji je spustio novine.

IKONIJA: Kad ga vidim vako, bez govornice,
ne bi ga poznala ni za dva miliona!

CMILJA: Zamišljala sam ga da je visok.

IKONIJA: Ne znam što stalno zvirka napolje.

CMILJA: A Mile šmugno!
Kaže kafana frakcionaška, leglo!

IKONIJA: Čula sam ga, nek mi priviri još jednom!

CMILJA: Jesi primetila da se uopšte ne poznaju?

IKONIJA: Naravno, laže dok zine!

VILOTIJEVIĆ: Mogu li nešto da pitam?

IKONIJA: Samo pitajte!

VILOTIJEVIĆ: Koji su vam ono vojnici napolju?

IKONIJA: Kakvi vojnici?

VILOTIJEVIĆ: Oni tamo, u punoj ratnoj opremi!
Glete im opasače,
šlemčine, puščetine, kamašne,
cokulčine, manjerke, fišeklije, šinjele!
Jedan je, vidi se, vojnik, ruo vojničko,
a onaj drugi... epolette mu strgane,
kanda je zbog nečeg ražalovan...
Al mu po štofu poznajem da je oficir...

IKONIJA: Ja nemam pojma...

VILOTIJEVIĆ: Kakvi su, ko da su iz zemlje iskopani.
Što je na njima od gvožđa - zarđalo,

što je od drveta i sukna - istrunulo!
Ne znate ko su i odakle su?
IKONIJA: Šta znam... možda je neko snimanje,
ratni filmovi, ne čitam novine... (Prilazi Stavri.)
Pominje neke vojnike,
kaže tu, pred kafanom!
Za jednog kaže da je možda oficir!
CMILJA: Oficir!
IKONIJA: A, života mi, nema nikoga, pogledaj!
Nego prebacuje, a nije, vala, ni čudo!
Ako si do sinoć bio sve i svja,
a jutros niko i ništa,
nije čudo ako i povantrzaš!
STAVRA: Neće to biti to,
druga je stvar u pitanju.
Kad te zadesi nesreća, ko da progledaš.
Vidiš i ono što niko ne vidi!
IKONIJA: Ja i kažem da čovek povantrza!
STAVRA: Nije, nego se osvesti, dođe sebi.
Za samo dvaes sekundi očajanja
vidiš više nego za dvaes godina
vladanja, napredovanja i lepoga života!
VILOTIJEVIĆ: Nema smisla da sede tamo na kiši!
Trebalo bi ih pozvati unutra!
IKONIJA: Stavro, ovaj je lud!
Izvodi ga odavde, kako znaš!
STAVRA: Gde si, kažeš, video te vojnike?
VILOTIJEVIĆ: Eno tamo, vidite?
STAVRA: Boga mi, ne vidim!
VILOTIJEVIĆ: Pa je l vi mislite da sam ja možda lud?
Da možda vidim nešto čega i nema?
Mislite šokiran,
pa u tom šoku pošizio?
STAVRA: Šokiran, sigurno, jesi,
ali ja ne mislim da si pošizio.
Nego, brate, drukčije gledaš na stvari!
Oću da kažem, drugim očima.
VILOTIJEVIĆ: Ja ne poričem da sam doživeo nesreću...
STAVRA: Pusti nesreću,
nesreća ne dođe zato da nas upropasti.
Nego mi kaži gde su ti tvoji vojnici.
VILOTIJEVIĆ: Eno ih tamo, vidim ih ko sad vas!
Sve do poslednjeg dugmeta! Pogledajte!
STAVRA: Šta vredi, ne vidim!
Nije to tvoja greška!
VILOTIJEVIĆ: Ako ih ne vidi niko osim mene,
ispašće da sa mnom nešto nije u redu...
STAVRA: Misliš da si ti, koji vidiš,
luđi od nas koji ne vidimo?
VILOTIJEVIĆ: Greota je da drežde napolju,
po vakoj kiši,

svejedno ko su i šta su!
STAVRA: Kad tako misliš, ti ih zovni unutra!
Ovde su odlični škembići u saftu.
VILOTIJEVIĆ: A šta će kasti ovi, ako ih ne vide?
STAVRA: Šta te briga?
Ti gledaj u ono što ti vidiš,
pa prema tome i postupaj!
VILOTIJEVIĆ: I da znaš da oću! (Izlazi)
IKONIJA: Ode, a nije ni platio!
STAVRA: Vратиće se,
ode samo da uvede one vojnike.
IKONIJA: Ama koje vojnike?
STAVRA: One što džume tamo napolju.
IKONIJA: Cmiljo, dajde mi duplu komovicu!
(Ulazi Gospava.)
GOSPAVA: S kim se onaj napolju nolko ubeđuje?
IKONIJA: A gdes ti dosad?
Nisi valjda sve sonim voskarom?
GOSPAVA: Pusti ti njega!
IKONIJA: Jeste l se proveli, il te preradio?
GOSPAVA: Ti ne zabadaj nos!
IKONIJA: Ja ne zabadam, nego pitam!
Falila si ga, ne znam ni sama, u zvezde!
GOSPAVA: Sve to spolja izgleda fino,
dame, gospoda, deca vukovci, za primer!
Dame, mogu da zamislim!
Noge mogu da nose na pošišivanje,
brkati mladeži, fizionomije konjeke!
Triple fuksetine, samo na finiji način!
IKONIJA: Šta, uvalila si da je oženjen?
GOSPAVA: Da ti ne bi da ti ja polažem račun?
IKONIJA: Moram da pitam, kad nisi došla na vreme!
Oni zgradilišta čekali, čekali,
pa na kraju opsovali i otišli!
Red je da bar kažeš što si zakasnila.
GOSPAVA: Ne ulazi mi se u ovu mišju rupu.
Kad me baš pitaš.
IKONIJA: Kafanu nemoj
da mi nazivaš mišjom rupom, jes čula?
GOSPAVA: Nego šta, nego je mišja runa!
Cmiljo, naspide nešto duplo!
CMILJA: Šta ćeš?
GOSPAVA: Duplovaču!
I ne samo tvoja kafančina, nego sve!
Ol da ti navedem primer?
Uzmi Mileta.
Zašto, na primer, taj Mile ide na skupove?
Šta on, buzdovan, da traži na javnom skupu?
Skup koristi kao mišju rupu!
CMILJA: Gde li se vako naljoskala?
Bazdi na vinjak!

GOSPAVA: Ima još primera, idemo dalje!

Zašto neki, na primer, pušta bradu?

Pušta je zato da se u njoj krije!

Pa je i to mišja rupa, ili nije?

A i ti, ne moram didem daleko!

Osedela, a nosiš periku plavu!

Mišju rupu nabila na glavu!

IKONIJA: Lepo, Boga mi, to mi je fala!

A umela si od mene šolju zitina,
kafenu kašiku masti, šoljicu brašna...

GOSPAVA: Automobili, dresovi, bedžovi, aljine,

ona jučeranja govornica onde,

aminovanje, disciplina,

televizori, krzno, čaša rakije,

novins - pogledaj ovog kako čita! -

fotelje, kreveti, tenkovi, vojne trupe,

kad bolje pogledaš, sve su to mišje rupe!

Samo da nam se ne vidi repato dupe!

IKONIJA: Izradio te švaler,

pa ti sada ne valja ceo svet!

Ne može sve ni po tvojoj volji!

GOSPAVA: A kad se zagledaš malo bolje, šta viri?

Iz mišje rupe rep đavolji!

CMILJA: A di ti je ona tvoja prekrasna brazletna?

GOSPAVA: Brazletna?

IKONIJA: Uzo joj voskar dudari monogram!

I plus dudari datum venčanja, Kukovdan!

GOSPAVA: Brazletna? Brazletna? Brazletna?

(U velikom strahu pojuri napolje. Izlazeći, sudari se sa Vilotijevićem. On je zgranuto pogleda, a zatim, kao da prati dvojicu nevidljivih vojnika, prilazi stolu i smešta svoje „goste“)

IKONIJA: Šta bi, ludaji?

CMILJA: Samo sam je pitala di je brazletna, čula si!

Kad rekoh brazletna, ko da sam je potpalila!

Vidla si kako se smesta ekspresirala!

VILOTIJEVIĆ: Sedite vi, samo ja nešto da pitam.

(Prilazi Ikoniji.) Ko vam je ova što istrča?

IKONIJA: Koja će biti, Gospava!

VILOTIJEVIĆ: Trebalo je prvo dopere ruke.

IKONIJA: Šta?

VILOTIJEVIĆ: Kažem, trebalo je prvo dopere ruke.

Kako će kroz varoš s krvavim rukama?

IKONIJA: S krvavim rukama?

Cmiljo, šta je s tom komovicom?

STAVRA: Šta sve ovaj nesretnik neće videti!

Nije mu sad lako sa takvim očima!

VILOTIJEVIĆ (Vraća se za sto. Govori s pauzama, u koje su smeštene zamišljene replike nevidljivih vojnika): Ama samo vi sedite, nešto sam pito!

Imaju odlične škembiće u saftu!

Zašto da nema škembića?

Teletine? Ima i teletine; i brašna.

Koji Makenzen? Ama kakav Makenzen?

I ne kaže se ministar vojni, otkud vam to,
nego državni sekretar za narodnu odbranu!
Ne kaže se đeneral, sa Đ,
nego sa G, general!
A je l morate sve to uvek da nosite?
Mislim, te puške... stvarno su rariteti!
Kako kažete, kokinka? Zaista nisam čuo!
IKONIJA: S kim to ovaj priča?
STAVRA: Sa vojnicima.
IKONIJA: Ama s kojim vojnicima?
STAVRA: S onim s kojima sedi.
IKONIJA: Je l ti njih vidiš?
STAVRA: Ne vidim, ali to ništa ne znači.
IKONIJA: Držim li ja kafanu, ili ludnicu?
VILOTIJEVIĆ (S pauzama, kao gore): Kako? U čemu je
čovekov identitet?
Pa u lektimaciji, u čemu će drugom da bude?
Aaa, mislite moralni?
Pa za to služi karakteristika,
to je bar jasno!
Ma ajte, molim vas,
kakve austrougarske trupe, pobogu, ljudi?
Koji kralj Petar?
Ama na kakvim volujskim kolima?
Sumareni? Kažete baš tako: sumareni?
Je li to nešto na japanskom?
Sve smo pobrkali, daj da se prvo sredimo!
Mozak bolje radi s punim stomakom!
Alal ti vera, vojničino,
tako i treba: kašiku na gotove!
Vi se dogovorite šta ćete za piće,
a ja odoh da naručim škembiće! (Ikoniji.)
Molim vas, naspite dvaput škembiće!
Duple porcije, za onu dvojcu vojnika!
IKONIJA: Ja moram da sednem!
CMILJA: Šta da radim? Da sipam?
STAVRA: Naravno da sipaš!
Narudžbina je narudžbina!
(Stavra nastavlja da čita novine. U vratima se pojavljuje Prosjak.)
IKONIJA: Ko je to tamo u vratima?
CMILJA: Onaj prosjak!
IKONIJA: Pitaj ga što ne ulazi.
CMILJA: Kaže samo da priviri,
nekoga traži...
IKONIJA: Koga traži?
CMILJA: Pita Ikonija koga tražiš!
PROSJAK: Ma jednog, nije važno... A! (Ulazi.)
IKONIJA: Šta je, danas ne nosiš mamce?
PROSJAK: Ko zna! Postoje mamci i mamci!
VILOTIJEVIĆ: Odi ti vamo!
Ajde, brate rođeni, popi nešto!

Mi smo ti sada isto društvo,
ni kučeta ni mačeta, pravi drugari!
Sigurno nemaš nigde nikoga?
Vidi se da nemaš! Nemam ni ja!
A do juče...
imo sam prijatelja da ne znam šta ću s njim!
Kad oko sebe
lupaš pečatom kao buzdovanom,
možeš da kupiš prijatelja za kilo dima!
Kaži šta ćeš da popiješ!
Brate rođeni, propo mi put pod nogama!
Niko i ništa,
a kakva je to bila karijera!
PROSJAK: Svemu ima leka...
VILOTIJEVIĆ: Boga mi, kako je sinoć bilo,
mislim da nema!
PROSJAK: Svet je napravljen zato da bude dobar...
VILOTIJEVIĆ: To sam i ja govorio, zgovornice,
i to godinama...
Al, kažu drugovi, nisam ništa uradio...
PROSJAK: Tebe, vidim, pritisno veliki kamen!
VILOTIJEVIĆ: Nije to lako nositi!
PROSJAK: A kad bi hteo neko drugi da ponese?
VILOTIJEVIĆ: Jesi ti čitav?
Koja budala da nosi tuđi kamen?
PROSJAK: Ima raznih budala.
Nađe se neko ko baš voli da ponese.
VILOTIJEVIĆ: Moj kamen?
PROSJAK: Tvoj, kafecinkin, ove devojke,
ovog što čita novine, čiji bilo!
VILOTIJEVIĆ: Šta ti to pričaš?
PROSJAK: Slušaj... Evo ovako...
(Njihov dalji razgovor se ne čuje.)
IKONIJA: Što li on toliko oko Vilotijevića?
CMILJA: Mene pitaš!
IKONIJA: Bože moj, da nije iz policije?
CMILJA: On? Obična budalčina!
IKONIJA: Ništa opasnije
nego kad pametan izigrava budalu!
Dok ti okolo, on začas prečicom!
CMILJA: Ja sam tanjire oprala.
Je li stvarno misliš da ovima sipam
škembiće?
IKONIJA: Vala sipaj, da vidim i to čudo!
Mislila sam da sam oguglala na sve,
a ono ti bane i nevidljiva vojeka!
PROSJAK (polazi od Vilotijevića prema izlazu):
Samo polako, videćeš,
basamak po basamak, pa uvis!
A za tvoj kamen ne brini!
Kad sam natovaren, osećam se ko pero!

Samo još da se podigne letnja bugija,
pa da me ponese, da me ponese... (Euforično, mašući rukama, kao krilima, izlazi iz kafane.)

CMILJA: Svašta u ovom ludom narodu!

VILOTIJEVIĆ: Šta je sa tim škembićima?

CMILJA: Sipam, sipam!

Izdire se, ko da sam ja na naftu!

VILOTIJEVIĆ (prilazi Stavri): Drugar, da ti kažem!

Našao sam ja izlaz iz onog što se desilo!

Nije to tako strašno, ko što izgleda!

Mislim to, što su me smakli sa govornice.

Ovog mi momenta sinulo!

STAVRA: Pa naravski da nije strašno!

VILOTIJEVIĆ: Sad ću da ti kažem šta ću! Evo ovako:

prvo ću da priznam pogreške, samokritički!

A i neke veze su tu,

valjda se nisu sve isprekidale!

Je l tako?

Pa da se polako reaktiviram!

Male dužnosti, pa onda malo veće!

Basamak po basamak,

pa jednog dana - opet na govornicu!

S nje se vidi daleko, kao sa lađe!

STAVRA: Tebe je nesreća džabe zadesila.

CMILJA: Nasuti su vam ovi škembići!

VILOTIJEVIĆ (raspoloženo): Vojnici bi možda

hteli i nešto da popiju!

CMILJA: A šta da točim za te vaše vojnike?

VILOTIJEVIĆ: Sad ću da pitam.

Kapetane.

Pa gde su?

Kad su otišli?

Što ste im dozvolili da izađu?

IKONIJA: Ja dozvolila?

STAVRA: Šta je, nema ih?

VILOTIJEVIĆ: Vidiš da ih nema!

STAVRA: Pitanje je da li ih nema

ili ti opet ne umeš da ih vidiš!

zatamnjenje

ŠESTA SLIKA

Kafana. Ikonija posluje oko stolova - sklanja čaše, čisti pepeljare. Cmilja, iza šanka, pere sudove.

IKONIJA: Dugo je i bio na govornici, kako je lud!

CMILJA: Nije ni čudo što su ga skinuli.

IKONIJA: I nije samo da vidi neke vojnike,

i da s njima preklapa,

nego im još i škembiće poručuje!

CMILJA: A i ja, budala, verujem pa sipam!

IKONIJA: Naučilo to da ljude obrlaćuje,

pa više veruješ njemu,

nego i svojim rođenim očima!

(Umorna, uplakana, neuredna, držeći u ruci džemper koji se vuče po podu, ulazi Jagoda.)

CMILJA: A, evo naše udavače!

IKONIJA: Na šta to ličiš?

Oćeš nešto da popiješ?

JAGODA: Najbolje otrova!

IKONIJA: Šta je, šta si se smračila, nije potop!

JAGODA: Kamo sreće da jeste!

Ostavio me onaj profisor!

CMILJA: Koji profisor? Tvoj?

JAGODA: Onaj što ima strinu u Kanadi.

Onu što drži fabriku.

A u stvari nije fabrika,

nego radnja za otvaranje rupica!

I ne živi u Kanadi,

nego tu, na Dušanovcu!

I nije mu strina, nego švalerka!

CMILJA: Kome švalerka?

JAGODA: Kome, tome mom profisoru!

A i on u stvari nije profisor,

nego neki lakirer!

CMILJA: Pa ti sad veruj profisorima!

IKONIJA: Ja sam i sumnjala da je to neki koštapler!

Čim je nešto fino, ne verujem!

Ajde, nemoj da plačeš, nije važno!

Ne može da se živi,

a da se nikad ne nadržlja!

CMILJA: Iste smo ti mi sreće.

Meni se, ko noćas, slično desilo,

ako nije i gore...

IKONIJA: A ta njegova strina, švalerka, kažeš,

drži radnju za otvaranje rupica?

JAGODA: To sam tek sinoć otkrila, kad sam otišla.

Otvorim vrata, kad imam šta i videti!

Na krevetu, i to u jeku posla,

a kraj kreveta flaša vinjaka dopola...

CMILJA: A da ti znaš za moju tragediju!

JAGODA: Šta se sve meni noćas ispodogađalo!

Izađem od vas, kad koga vidim?

Onaj matori napasnik, manijak!

Stoji kraj kante i, dizvinete, piša!

Nigde nikoga, mrak, lepo premrem!

Srećom, tu neki parmak, letva, šta li bi,

zgrabim, raspalim,

ispoobaram one kante na njega!

Pa beži, ko bez duše!

IKONIJA: Čekaj, crna! Zar ovde, pred kafanom?

JAGODA: Ovde, mogu i mesto da pokažem!

CMILJA: Pa to je onaj!

JAGODA: I posle, tako usplahirena, i besna,

odem kod onog vajnog verenika!

A tamo već znate šta sam sve videla!
Uletim, a oni usred poze!
Ona u vešu, sve na njoj crno i roze!
Kupovo nam istu mustru i boju,
ko da je uniforma!
IKONIJA: Jesi ti sigurna da je to taj sa stanice?
JAGODA: Kako da nisam, ovako mi se urezo!
IKONIJA: Ja moram da sednem!
CMILJA: Manijake sam sasvim drukče zamišljala!
IKONIJA: Ma kakav manijak, budalo!
Kaži mi ko ti je otac!
JAGODA: A i to ti je posebna priča!
Mami umro muž u zarobljeništvu...
IKONIJA: U Nemačkoj?
JAGODA: A mama kuvala na nekoj ekonomiji.
Svrši se rat,
i tamo dodele jednog, iznove vojske,
zaćore se na prvi pogled!
I tako mama ostane pre venčanja.
Nisu znali da paze,
a nije ni bilo ovih današnjih srestava.
I taman da se venčaju...
ma šta ja tu uopšte i pričam!
Osude ga, rodim se vanbračno!
CMILJA: Sad se na to ne gleda kao nekad.
JAGODA: Baš me briga da li se gleda il ne gleda!
Da je sad meni da me vrate u fabriku,
pa makar i u treću smenu, nije važno,
važno je da se živi!
IKONIJA: Sećaš li se ko ti je bila majka?
JAGODA: Govorila: šloser, šibadžija, šamar,
šušumiga, švaler!
Govorila: šušo, šinteru, šalabajzeru, švorc!
CMILJA: Ikonija, valjda ne misliš?
IKONIJA: Nego šta, nego mislim!
Sve mi se odjednom samo povezalo!
Ko da se munjom prišlo jedno za drugo!
JAGODA: Ma, šta je vama dvema?
Šta se to zašta prišlo?
IKONIJA: Pa taj sa stanice...
taj, što si ga raspalila...
pa to... to ti je taj tvoj otac, nesrećnice!
(Ulazi Islednik.)
JAGODA: Znaš ti šta govoriš?
IKONIJA: Kolko sinoć, pito za Vukosavu!
Pričo i za nju! I za muža u Nemačkoj!
I za tu ekonomiju! I kuvanje!
I da je ostala u drugom stanju!
I da ne kaže: šišmiš, nego: šišmiš!
Ja moram da sednem!
Posle ga nađemo tamo nako pretućenog!

A onda pričo i za sve to na stanici.
Mislio da si Vukosava, ličiš na majku...
Cmiljo, pitaj onog šta oće,
meni se noge osekle!
Nesretnice, mogla si oca dubiješ!
CMILJA: Šta pijete?
ISLEDNIK: Je l ovde stanuje neki Anđelko Čora?
CMILJA: Ne stanuje, al tu je privremeno.
ISLEDNIK: Imo bi sa njim nešto službeno.
CMILJA: On leži u šupi, na nekim sicevima...
Nešto je bolestan, nepokretan,
- ne pomako se, dabogda! -
jedva i sa štapom korakne...
ISLEDNIK: Nije baš valjda jedva?
Valjda bi mogo dizađe na razgovor?
CMILJA: Za toliko će valjda moći, zvaću ga.
Oćete nešto za piće?
ISLEDNIK: Ovo je službeno,
ne pijem kad sam na dužnosti. (Cmilja izlazi.)
JAGODA: Nisam ga valjda ubila?
IKONIJA: Nisi, ali malo je falilo!
Imo čvorugu ovolikačku, pravu čvontu!
Ko da mu detlić izvirió iz glave!
A uvo rascspljsio, rascopano, krv samo lipti!
Niko ne može dudari onako
kako ume dudari najrođeniji!
(Vraća se Cmilja, podupirući Anđelka.)
ANĐELKO: Reko sam ti da od tog nema ništa!
CMILJA: Najlakše je upropastiti devojkú!
Eno ti ga tamo, u ćošku!
ANĐELKO: Vidim i sam!
(Anđelko prilazi Isledniku, oprezno seda za sto. Cmilja se vraća Ikoniji, koja, kod šanka, pokušava da povrati Jagodu.)
JAGODA: Od moje ruke, nesretnik, da pogine!
Posle svega!
IKONIJA: Ajde, popi još jednu, laknuće ti!
ISLEDNIK: Ti poznaješ Trifuna Tripkovića,
bezanimanja, iz Beograda,
alijas voskara, alijas lakirera,
Trebinjska trines, brkovi farbani?
ANĐELKO: Poznajem ga, al provizorno.
ISLEDNIK: Jedno me zanima.
Po puštanju iz kapezea,
da li si s njim možda stupo u kontakt?
ANĐELKO: Ništa ja nemam s tom vaškom ušljivom
ISLEDNIK: Kolko je meni poznato,
zajdno ste vršili nedozvoljene radnje.
A sad kažeš: vaška!
Čudna stvar!
Jeste se nešto možda pokarabasili?
ANĐELKO: Pokarabasili? Lopuža!

Glavu bi mogo da mu rascopam barapsku!
ISLEDNIK: Pa i nađen je jutros u svojoj sobi.
A i glava mu rascopana.
Šta na to kažeš?
JAGODA: Kašte mi gde je,
dajte adresu, zovte ga, vodite me!
IKONIJA: Sad ti ne vredi.
Otputovo noćnim u deset i tries.
JAGODA: Kolko je sad?
IKONIJA: Skoro će dvanes.
Zato ja i kažem da ne vredi.
JAGODA: Je li ti kazo kud putuje?
IKONIJA: Nije.
JAGODA: A šta, da odem na stanicu, da pitam
za gde ide voz u deset i tries?
IKONIJA: Ne vredi mi ni to.
Ako ide, na primer, za Niš i Skoplje,
šta ti znaš gde on silazi?
U Mladenovcu? U Paraćinu? U Čupriji?
I šta ako presedne u Lapovu?
Ili, još gore, u Stalaću?
Šta ćeš onda?
ANĐELKO: Ništa ja nemam s tim!
ISLEDNIK: Kolko ja znam, imo si puno motiva!
ANĐELKO: Kakvih motiva?
ISLEDNIK: Prvo, ti si krao,
on je te kradene stvari preprodavo,
ali ti nije platio!
Drugo, sumnjo si da te je otkuco.
Treće, po izlasku iz kapezea,
za njega si se raspitivao, i pretio.
Imam notirano:
a) da ćeš da mu zakovrneš glavu,
b) da će mu prisesti farbani brkovi,
c) da ćeš ga ostaviti modrog u celosti!
ANĐELKO: Ne može čovek ni da pune, a da se ne zna!
ISLEDNIK: A četvrto, i kao kruna svega,
i meni si maločas reko da bi mu lično
rascopo glavu, i to barapsku!
Sada ti sam izvuci zaključak!
CMILJA: A možda može preko Crvenog krsta?
JAGODA: Kad bi mu bar znala ime i prezime!
CMILJA: A šta kažete da pošaljemo opis?
Rekla si da ti se urezo...
JAGODA: Korpulentan, razvijen...
CMILJA: Nije, nego baš onizak, žgoljav, ko spečen.
IKONIJA: Potpuno ćelav.
JAGODA: Ma kaki ćelav!
Kosa mu gusta, proseda, grgurava.
CMILJA: Oči zelene.
JAGODA: Neće biti zelene.

Kao varnice, vatrene!

IKONIJA: U stvari vodnjikave, vidi se alkoholičar.

Sam je reko ne pije, ima jetru.

JAGODA. Šta sad, crna, da radim?

Po čemu da ga poznam?

ANĐELKO: Kažeš, ubica ušo preko krova?

ISLEDNIK: Od garaže.

Pa posle uz oluk, pa na verandu.

Pa sa verande kroz prozor pravo u sobu,

pa po tintari sa flašom vinjaka!

Sedam - osam - devet puta!

ANĐELKO: A kad sam ga ucmeo, ponovi, molim te!

ISLEDNIK: Skočio s prvog sprata,

i onda trkom niz ulicu!

Ja sam to tako rekonstruiso.

Svaki se detalj logično uklapa.

Šta se smeješ?

ANĐELKO: To su ti čitave akrobacije!

Pa ja, čoveče, ne mogu ni do klozeta!

Ne mogu ni četiri koraka, a da ne sednem!

ISLEDNIK: A zašto ne možeš?

ANĐELKO: Ne mogu nogu da pomaknem, ukočena!

ISLEDNIK: U zdravstvenom kartonu kapezea

o tome nema ni jedne jedine reči!

ANĐELKO: Kako i da ima,

kad nisam išo na lekarsko?

ISLEDNIK: Čudo da nisi, kad je toliko ozbiljno?

ANĐELKO: Odma ću da ti objasnim!

JAGODA: Čekajte, znam! Setila sam se!

A ona čvoruga?

A masnice?

A rascopano uvo?

To će svako da primeti!

Blagajnica, nosači, kondukteri,

sprovodnici vozova, neko mora da primeti!

Fala milom gospodu Bogu!

Gde mi je tašna?

To ga je sam Bog

mlatno mojom rukom, da ga obeleži!

Šta je sad? Zašto ćutite?

IKONIJA: Zato što, vidiš, ni to ništa ne pomaže!

Sve ti to s njega nestalo, kao sprano!

Skinulo se prekonoć,

ko da mu bilo nacrtano na glavi!

Ja sam se baš i čudila, evo Cmilje!

CMILJA: Čudo, života mi!

JAGODA: Kako to - nestalo?

ISLEDNIK: Ajde, molim te, ne budi naivan!

Razgovarajmo ko ljudi!

Nisi prijavio bolest,

da te ne bi mimoišla amnestija!

Koji će sudija to da ti veruje?

ANĐELKO: Ja to mogu da dokažem!

ISLEDNIK: Naravno, pružiće ti se prilika.

A sad, molim te, mirno ustaj, pa idemo!

ANĐELKO: Čekaj,

dokazaću ti ovde na licu mesta!

Guka ko volujeka glava! (Zavrće nogavicu.)

JAGODA: Šta je to bilo s nolikim njegovim ranama? ANĐELKO: Guka prepuna gnoja i sukrvice, saćeš da vidiš,

potprištilo se, pocrnelo,

ukočilo mi celu nogu, seva u prepone,

ne mogu da se maknem!

Kad pritisnem prstom, ostane belo,

a, kad pustim, opet polako poplavi.

Saćeš da vidiš!

ISLEDNIK: Tu nemaš ništa!

ANĐELKO: Pa, majku mu...

ISLEDNIK: Možda si pobrko nogu, pogledaj drugu!

ANĐELKO: Kako to sad odjednom?...

Pa malopre sam je trljo terpentinom...

ISLEDNIK: Ajde, ne izvodi, nije ti palopod astal!

Nastavićemo detaljno u stanici!

(Anđelko zbunjeno ustaje, kao da će poći sa Islednikom. Zatim se naglo otrgne, gurne stolicu

Isledniku pod noge, i pojuri prema vratima. Islednik, kad se pribere, za njim.)

ISLEDNIK: Stoj, pucaću!

Anđelko, ne budi lud, ne komplikuj!

Stoj! U ime zakona, stoj! (Istrčava.)

IKONIJA: Šta ovo bi?

Šta je uradio?

Ko je taj?

CMILJA: Neki supovac!

IKONIJA: Zašta ga tereti?

CMILJA: Otkud znam!

IKONIJA: Kako nako istrča sonom nogom?

(Spolja, naglo, škripa kočnica, tresak, zatim tišina. Sve tri žene stoje kao skamenjene. Teturajući se od šoka, u kafanu se vraća Islednik.)

IKONIJA: Čoveče, šta to bi?

CMILJA: Šta je sa Ćorom?

ISLEDNIK: Naletio!

Deseto!

Tonac!

CMILJA: Ne smem ni da pitam...

IKONIJA: Je li živ?

zatamnjenje

SEDMA SLIKA

Periferijeko groblje. Na grobljima jabuke, pivske flaše, šoljice za kafu, na krstovima peškiri i izbledele zastabe. Kafanski prijatelji stoje oko Anđelkovog groba. Pada kiša. Svi drže zapaljene voštanice i otvorene kišobrane.

IKONIJA: Veseli Anđelko, Bog da mu dušu prosti!
CMILJA: Noliki čovek, pun života!
MILE: Baš mala pratnja!
Nikog iz društvenih organizacija!
STAVRA: Laka mu crna zemlja!
IKONIJA: Očajan dan za pratnju! Mnogo pada!
CMILJA: Ona kučka, ona Gospava!
Onaj ženski raspad nad raspadima!
Šta mu sad mrtvom vredi što je priznala?
IKONIJA: Zato je onaj kazo ruke krvave!
Prvo sam mislila da je lud, i da bulazni,
tek sam se posle dosetila!
Zato je ona pojurila onda onako,
onda kad si je pitala za brazletnu!
Prepala se kad je svatila
da joj je brazletna ostala pokraj žrtve!
CMILJA: Bio bi Anđelko danas živ
da su brazletnu kraj leša našli ranije!
IKONIJA: A i ta vaška, Trifun Tripković!
Gospavi da se prestavlja kao voskar!
CMILJA: Onoj nesretnici još gore, kao profisor!
MILE: A i ona blesava, pa veruje!
STAVRA: Nesretnik se svačemu ponada!
CMILJA: A u stvari je bio limar...
IKONIJA: Ma kaki limar, nije ni limar,
i to je bilo samo fiktivno!
Sa Anđelkom se bavio kriminalima,
pa ga i ocinkario, da bi mu ostale pare!
CMILJA (Stavri): Da se ti nisi našo da me utešiš...
IKONIJA: I da se, molim te, tako zabuni,
da jedne večeri zakaže obadvema!
(Ulazi Prosjak.)
CMILJA (Stavri): Ti si mi pomogo u mome
najtežem momentu!
MILE: Ko bi to reko za Gospavu, nako mirna!
A čoveka ukoka flašom vinjaka!
IKONIJA: Trifun je makar brzo živeo,
a jadni Anđelko?
Malo, malo, pa zaglavi zatvor!
Nije mu se, eto ti, dalo
ni Knez Mihajlovom nesretnik da se prošeta!
STAVRA: Ja se sve pitam
šta je to bilo sonom njegovom nogom!
CMILJA: Tako me to potreslo!
Da nije, maco, bilo tebe,
bila sam spremna
svašta od sebe da učinim!
STAVRA: Nemoj ti meni „maco“!
IKONIJA: Ajde po jednu za pokoj duše!
MILE: Ne znam samo kome je trebo pop!
STAVRA: Spasi Bog!

MILE: Na spasenije!

IKONIJA (Prosjaku): Ajde i ti nategni jednu, valja se!

Na grobu ima pilava, piletine,
i paradajza, posluži se!

Našem Anđelku za pokoj duše!

Stande, života ti!

MILE: Šta je sad?

IKONIJA: Pogledaj!

(Svi gledaju u pravcu u kome je pokazala Ikonija. Zaprepašteni. Tišina. Zatim, s liscama na rukama, ulazi Gospava, praćena Islednikom.)

GOSPAVA: Druže!

Otključajte mi ove ruke, kumim vas Bogom!

Da me ne gledaju ljudi okovanu!

ISLEDNIK: Propis je propis, nema ni govora!

MILE: Ne bi hteo da sam u njenoj koži!

IKONIJA: Šta ćeš ti ovde, crna nesretnice?

GOSPAVA: Sprovode me u tamnu kuću, na robiju!

MILE: Mnogo joje grbava situacija!

GOSPAVA: Ikonija, kumim te Bogom, probudi me!

Ne mogu više ovako strašno da sanjam!

Znaš li ti kako je to

kad ne znaš gde od sebe da se sakriješ?

PROSJAK (za sebe): Reko sam ja

da će biti mišja rupa za dukat!

GOSPAVA: Živa, a više ništa od života!

Ni uproleće pred „Malu astronomiju”,

ni u bakalnicu,

u miris vanile, cimeta, finih sapuna...

Ni po kiši od izloga do izloga...

Nigde ništa...

Ikonija, majko moja, nemam ni nade!

PROSJAK (za sebe) Sad zovi,

da vidimo ko će da se odazove!

GOSPAVA (od jednog do drugog):

Kaži mi neku lepu reč, uteši me!

Sažali se, kaži mi da ti je žao!

Pusti barem jednu suzu za mene,

biće mi lakše!

Uzmi me za ruku! Pomiluj me!

CMILJA: I ti si lepo Trifuna pomilovala!

Flašom, namrtvo!

GOSPAVA: Greh je nesretnici obećati, pa slagati!

IKONIJA: Šta ti je kog vraga obećavo?

GOSPAVA: Brak! Ljudski život! Kujnu! Spavaću sobu!

Čistu posteljinu! Poštovanje! Decu!

CMILJA: Kad je tebi takvoj obećavo brak,

ili je bio pijan, ili lud,

il si mu davala vradžbine!

GOSPAVA: Nije vradžbine, budala, nego pare!

A on da nađe onu klapušaru!

Mojim joj parama plaćo krmenadle!
Mojim parama bioskope i susam!
Mojim parama mustru crno i roze!
A ja životarila na praznom pasulju!
Da za njega prištedim!
Pa ona da me nazove kurvetinom,
a goji se, kurva; od moje kurvinske zarade!
I on još da je uzme u zaštitu!
Kome se ne bi zemlja otvorila?
Ikonija!
Ja sad na duši nosim ubistvo!
Kaži mi makar da znaš kako mi je!
STAVRA: Nama je svima žao...
CMILJA: Šta žao, prostakinja jedna!
Ja tebe, maco, nikada ne bi flašom!
IKONIJA: Što može da ti uradi poštena,
to ti kurva nikad ne bi uradila!
CMILJA: Kad je izgubila svaki obraz!
GOSPAVA: Cmiljo, molim te! Ko sestru!
Ako mi ne možeš lepu reč, nemoj ni ružnu!
Cmiljo, kumim te Bogom!
MILE: Trebalo bi ošajdariti opajdaru!
CMILJA (zamahne na Gospavu): Sadiskinja!
ISLEDNIK: Ostupi, drugarice!
Sebi ruke, kad kažem!
GOSPAVA: Mene da udari?
Druže!
Otključajte mi ove ruke, molim vas,
samo na dve sekunde, da joj pokažem!
CMILJA: Sad imaš brazletnu kakvu zaslužuješ!
GOSPAVA: Mrze me zato što žele da se kurvaju,
a nemaju petlju za kurvanje,
i što ne dam da me povaljuju šonje!
MILE: Na koga ti to ciljaš?
Ja sam u BASK-u podizo tegove
i rastezo federe preko grudi!
GOSPAVA: Kakve ste vi bedinje i splačine!
CMILJA: Pa druže!
Pa majku mu!
Pa kakva je ovo država?
Poštene građane vređaju zatvorenici!
GOSPAVA: Kad vidim kako izgledaju pošteni,
kažem: fala Bogu što sam kurva!
I koga sam ja samo našla da molim!
Kakvi ljudi, kad iz njih ni jednu suzu,
ni jednu reč samilosnu da iscediš?
Ja ću moje sama da ponesem! Sama!
I da ponesem, i da iznesem!
Druže!
Vodi me odavde, nek mi sude,
pa u zatvor - među prave ljude!

(Izlazi. Islednik za njom. Prosjak korakne za njima, zbunjeno, ali se predomisli i vrati se natrag.)

MILE: Skreso bi ja njozi, da nije žensko!

IKONIJA: Treba da me uvuku u taj proces,
da mi čačkaju dozvole, poslovanje,
da sutra živim od gloginja?

Šta misliš,

da li u zatvor puštaju pakete?

Malo finog sapuna, žensko je!...

CMILJA: Paket za onu sadiskinju?

STAVRA: Da si je malo utešila,

šta bi te koštalo?

CMILJA: Je li ti njoj držiš stranu protiv mene?

Jednoj ubici?

IKONIJA: Samo još i vi okrenite na svađu!

I koji je tebi andrak danas?

Daj da se malo založimo,

kako nalaže običaj!

Crna moja Gospava, crna Gospava!

Ajde, poslušajte se!

Da se bar s Anđelkom čestito oprostimo...

Dok nisu i troglavi počeli da nailaze...

(Dok oni, s groba, kao sa astala, uzimaju pilav, pečenje, flaše, na scenu oprezno ulaze Manojlo i Tanasko. Kriju se, iako ih niko ne vidi. Posebnu pažnju obraćaju na Prosjaka.)

MANOJLO: Jesam ti ja reko da će se čudo pokazati?

I pokazalo se, i to nekoliko puta!

I video si kako se završilo!

Naopako, kao i s nama!

A sad popripazi na onu ptičicu!

TANASKO: Meni se još onda učinio poznat!

MANOJLO: A nisi umeo da mi skreneš pažnju?

TANASKO: Ja sam vam je i skretao,

al vi ste u tom momentu rekognoscirali!

MANOJLO: Pričekaćemo da ovi odu!

Sa njega oka da ne skidaš!

TANASKO: Ne bi ja skido oka sone tamo!

Kad god je sretnem, drži sveću i amrel!

Da mi je da je odvedem u Mačvu,

u neku mačvansku krevetčinu, farbanu žuto!

A na krevetčini...

zora se tek zaplavila,

mirišu dunjci,

ja se raspištoljio, ona se raspilavila!

E, moj goskapetane!

Sa novom ženskom

čovjek se oseća kao procvala vrba!

MANOJLO: Zaveži, kad ti kažem!

I u zaklon!

(Sklanjaju se iza drugih, starih grobova. Oni koji su došli na pratnju stoje nad Anđelkovim grobom i gledaju uvis, u nebo. Kao da gore, u nebu, vide Anđelka.)

CMILJA: Oslobodio se briga zemaljskih, veselnik!

IKONIJA: Sad se on, sa desne strane,
međ pravednicima gore odmara!

MILE: Oni koji su ga ovde dole šupirali,
sad mu gore kažu izvinte!

CMILJA: Dobio dvosoban stan, sa pogledom!
Nameštaj sve sami mahagonijum!

MILE: Gole mu ženske na astalu, na polici,
na otomanima, po ormanima, na radiju,
po fijokama!

IKONIJA: Otvorio restoran sa pevačicom!

MILE: Puštaju ga i na zatvorene sastanke!

CMILJA: Nakupuje subotom novina,
pa sve do ponedeljka ne otključava!

MILE: Daju mu čak i reč!

IKONIJA: Na astalima cveće, i rezervacije!
Obuko smoking, privezo leptirmašnu!

U sanducima palme i asparagusi!

MILE: Eno, saće da glasaju!

CMILJA: Svi aparati u kujni na elektriku!

MILE: Pa to je vrhunac!

Pogledajte!

Je li on lud?

Podigo ruku protiv!

(Svi, zaprepašćeno i sa zavišću, gledaju u nebo. Duža pauza. Prva se prene Ikonija, koja počinje da skuplja sudove u veškorpu. Ostali se još uvek ne pomeraju: stoje, pod utiskom onog što su videli na nebu)

IKONIJA: E, pa, sad je, valjada, gotovo!

Sve je bilo kako nalaže običaj!

Gledajte da nešto ne zaboravim!

Treba da stignem i u bakalnicu, nemam bakaluka,
a u sedam zatvaraju...

MILE: Meni u sedam počinje sastanak ogranka!

Moram da stignem, biće prozivanje!

IKONIJA: Meni pričaš!

Ti i sastanak ogranka!

Stavi taj lonac u tu šerpu!

Daj mi to vamo!

Pomozi mi ovu veškorpu da ponesem!

Sastanak ogranka!

Nakreni vamo taj kišobran!

A tebi, Anđelko, laka ti crna zemlja!

Da si znao koliko ti je suđeno,

možda bi živeo malo pametnije!

Pokisnućemo kao miševi! Što lije!

Počelo i niz leđa da mi curi!

Diži tu korpu, majku mu, nije ti drvena!

I požuri! (Ikonija i Mile izlaze.)

CMILJA: Da ti ja kažem, maco, šta sam smislila...

STAVRA: Reko sam ti

da me pred svetom ne nazivaš „maco“!

CMILJA: Dobro, neću, ne ljuti se!

Gledaj ovako!

Ja imam nešto malo ušteđevine,
i posteljine, kolko za prvi momenat,
s te strane nemoj da brineš.

Samo da odem sa onog Repišta!

Nemaš pojma, strašno, ni trunke konfora!

Problem će nam biti samo stan.

Ali i tu se može nešto učiniti.

Pa svi da se skupimo, kako i voliš.

Povešću mlađu sestru na školovanje,

tetku da nam kuva, ujnu da čuva decu,

bratanca da se zaposli u pivari.

Ne valja, je l da, kad čovek živi sam!

Ček da ti prođem s desne strane!

STAVRA (dok ga Cmilja obilazi, gleda u Anđelkov grob): Gde li je nestala ona njegova guka?

CMILJA: Ovo je stvarno kiša nad kišama!

S leve ću ići kad se budemo venčali!

A ti znaš, maco, da si mi bio drugi?

(Ruku podruku, ispod kišobrana, izlaze sa scene. Ostao je samo Prosjak koji, s vrećom na glavi, čuču kraj nekog groba. Oprezno izlaze Manojlo i Tanasko, s puškama na gotovs.)

MANOJLO: Ti ga zaokruži zdesna, ja ću sleva! (Prilaze Prosjaku.)

MANOJLO: Da se nisi mako!

Skidaj tu vreću s glave!

Brže, kad govorim!

Tačno nako kako sam mislio: čvoruga!

Ko da mu detlić izviri iz glave!

A uvo rascepljeno, rascopano, krv samo lipti!

TANASKO: To je čvoruga onog matorog!

MANOJLO: Zavrći tu nogavicu!

Naravno, guka!

Potprištila se, pocrnela, otekla!

Pogledaj: kad pritisnem prstom, ostane belo,

a, kad pustim, opet polako poplavi!

TANASKO: Pa to je guka

sa noge ovog ovde, što je saranjen!

MANOJLO: Raskopčavaj se!

TANASKO: Evo moje rane, goskapetane!

Rafal ukoso, od pupka prema desnom ramenu!

MANOJLO: Šrapnel u truhu, lakat razmrskan
gelerom!

To je moje! Otkud na tebi moje rane?

PROSJAK: Ja sam hteo da pomognem, šta višeš...

MANOJLO: Ti da pomogneš?

PROSJAK: Da sve ljudske bolove primim na sebe!

Da skupim sve vaše čireve, čvoruge, kraste,
vaše nesanice, suze i noćne more...

Da vašu patnju ponese u sebi...

MANOJLO: Nemaš ti pojma šta si napravio!

PROSJAK: Onom starcu izlečio sam čvorugu!

MANOJLO: A bez te čvoruge

ne može da ga prepozna ni njegova rođena kći!

PROSJAK: Ovog pokojnika izlečio sam od guke!
MANOJLO: A bez te guke nije mogo da dokaže
da je nevin, i da nije ubica!
Zato sada i jeste pokojnik!
PROSJAK: A onaj s predikaonice...
oslobodio sam ga očajanja i užasa!
MANOJLO: To mu očajanje otvorilo oči, a ti?
Tek što je progledo, ti ga oslepeo!
TANASKO: Šteta za ono piće i škembiće!
PROSJAK: A vama dvojci?
MANOJLO: Sa nama ti je ispalo još gore!
Austrijeka ofanziva, klanica,
na naš sektor tuče jedanes cevi,
od toga četiri velikog kalibra!
Pucali smo kolko smo mogli, al džaba,
razbucali nas kao bundevu!
Noge su nam visile po drveću,
kuljala creva iz trbuha, glave raspolučene,
Makenzen prodre pošto smo iskrvarili!
A ujutru?
Ujutru svi ustali zdravi kao dren!
Niko ni jedne ogrebotine!
Mrtvi, a ustajemo kao da smo živi!
PROSJAK: To sam ja sve
u moje telo primio!
To, što ste ustali zdravi, i kao živi,
to je moja zasluga!
MANOJLO: Čekaj da čuješ do kraja,
pa onda vidi kakva je zasluga!
Došo divizijar, našo nas zdrave i čitave,
vikao saboteri, dezarteri,
ostavili ste četvrtu četu na cedilu,
položaj izgubljen, ljudi masakrirani!
Kažemo da smo se tukli, da smo ginuli,
ali nemamo čime da dokažemo!
PROSJAK: I onda?
MANOJLO: Zna se šta onda!
Preki vojni sud,
ražalovanje, skidanje epolsta,
i streljanje po kratkom postupku! (Tišina.)
TANASKO: Nisu nam otpevali čak ni
„Gospodi, upokoj
MANOJLO: Jesi ti svestan šta si učinio?
TANASKO: Onoj kafedžinki čovek izlečio kutnjak!
Takvo čudo može i berberin kleštima!
MANOJLO: Dok čoveku ne vidiš ranu,
ne znaš s kim imaš posla!
U rani je čovekov identitet,
znaš li ti to?
TANASKO: Goskapetane,
nemote da se kidate toliko!

MANOJLO: Nemaš ono zašta si stradao,
al se tešiš, bar imaš svoje stradanje!
Misliš da ljudi pate onako, bez razloga?
Rana se čoveku u zvezdu pretvori,
pa mu sija, da vidi kuda ide,
osvetljava mu druge ljude,
osvetljava mu kuću, astal, ženu,
večeru, ceo život!

TANASKO: Pocepaćete se tako, goskapetane!

MANOJLO: Čovek i jeste čovek
prvo na osnovu svoga stradanja!

TANASKO: Samo se džabe potresate i secate!
Oćemo li kretati, ili nećemo?

MANOJLO: Ajde, diži se!

Ustaj, kad govorim! Idemo!

PROSJAK: A kuda idemo?

MANOJLO: U Ćeneralštab, u Ministarstvo vojnih dela,
da sve šotanko ispričaš, pred komisijom,
da nam se opere sramota sa imena,
da nam grobove opoju, da ih opleve,
da ljudi vide ko smo!

PROSJAK: Otadje, čoveče, prošlo pedeset godina!
Kome da potanko ispričam?

U Ćeneralštabu, a nema Ćeneralštaba!

U Ministarstvu, a nema Ministarstva!

Pred kim da vas opravdam?

MANOJLO: Znači, zato se meni sekcije ne slažu?
Pedeset godina?

A naša sramota, a naša vojnička čast?...

TANASKO: Posle pedeset godina, goskapetane,
to ti se više ne razlikuje!

To ti više nikog pod nebom ne zanima!

MANOJLO: Kako da dokažemo?

TANASKO: Tamo gde treba da se zna,
zna se, i ne mora da se dokazuje!

Ajdemote polako!

MANOJLO: Kud ćemo sad?

TANASKO: Idemo tamo odakle smo i došli,
u groblje.

A ti, usrećitelju! Žive nas urniso,
a ni mrtvima nisi nam dao mira!

Zbog tebe i mrtvi moramo da čipčimo!

Pedeset godina, a ni žensko, ni podvarak...

PROSJAK: Šta će mrtvacu žensko i podvarak?

TANASKO: To sam ja osto gladan u životu!

Drugi put prvo nauči nešto o ljudima,
pa tek onda...

More, ajdemo, goskapetane!

Ako nam je pedeset godina trebalo dovde,
trebaće nam i pedeset natrag!

MANOJLO: Sve mi se zacrnelo pred očima!

TANASKO: Ma kaki zacrnelo, pogledaj kako sija!

Sija Šabac, Timok teče ko zlato,
bački kukuruzi prepuni suncokreta,
Beograd svetli kao belo grožđe,
svetli Prizren, pun žita svetli Srem,
reke se ulivaju u reke, prolaze lađe,
s Dunava se puši velika svetlost,
uz Drinu blistaju dželegi goveda,
Morava se plavi ko plav iskrivljen krst,
sve se rasprostrlo, kao na trpezi,
a iz oblaka, iznad zemlje, kao kruna,
zrake razbacuje veliki mačvanski lebac!

MANOJLO: Šta vredi što sija, kad nama ne sija?

TANASKO: Nemote tako, goskapetane!

Sija drugome, kao da sija i meni!

- S kapetanima moraš ko s malom decom! -

Ajmo polako, goskapetane, polako.

Tako, nogu prednogu! Samo polako!

(Izlaze. Tanasko je zaboravio pušku, naslonjenu na Anđelkov grob. Prosjak polako ustaje, sumanuto se kreće po sceni. Zatim govori, okrenut prema strani na koju su otišli Manojlo i Tanasko.)

PROSJAK: Šta mi kažete - rane vam jedini dokazi!

A, kad vas boli,

kukumavčite, bogoradite, kumite,

đavolu dušu, samo da prestane!

Dokazi! Sami ne možete

da izdržite svoje dokaze!

A što se niste bunili kad vas je bolelo?

TANASKO (spolja): Sekund, goskapetane,
zaboravih onu pušketnu! (Ulazi. Gleda Prosjaka.)

PROSJAK: Međ vama bi se i arhandeo ugasio!

Brže no slama!

Ko spava s vaškama, ustane prepun buva!

Da ste me barem raspeli,

da znam ko sam!...

Ne razlikujete Gavrila od Bradaila,

krilo od papka...

Hteo sam da vam učinim dobro, da se žrtvujem,

da ponesem sve vaše rane...

TANASKO: Možeš ti na sebe da natovariš

i iljadu, i trista iljada rana,

al koja ti vajda kad te ni jedna ne boli?

PROSJAK (spusti se na zemlju):

Moja žrtva ispala zaludna,

moja dobrota na zlo okrenula!

Što je trebalo da mi grane, pocrnalo!

Neki repati vetar

ujaho u mene ko s lučem u slamu!

Za mnom pustoš, preda mnom pustinja!

Što mi je bilo nada, sad mi je čemer!

Šta da radim s vremenom koje mi ostaje?

Da me petak suboti otura,

subota nedelji, crna mi nedelja,
spepeljene duše, s kapom od pepela!
TANASKO: Boga mi moga!
Pa ti prvi put sad
imaš svoju rođenu muku!
Prizovi se!
Prvi put sada imaš nešto
od čega možeš nešto ljucki da učiniš!
Razumeš? Ne razumeš?
Tražiš, tražiš,
a kada nađeš ti u kuknjavu!
Promozgaj malo, promozgaj, pa ćeš dokonati! (Odlazi do groba, uzima pušku i polazi za kapetanom.)
Em ne puca,
em bogme nije ni laka!
Jedino što mi služi kao štaka!

zatamnjenje

zavesa